

מבוא לספר יוחסין השלם.

א. חיי ר' אברהם זכות.

משפחתו של בעל ספר יוחסין נודעה בשם זכות או זכותו, זקוטו זאקוטו וזקודו⁽¹⁾. בני זכות ישבו לפניו בארץ צרפת וע"י גירוש יהודי צרפת בשנת ס"ו לאלף הששי העתיקו אהלים לספרד. מבני הגולים האלה היה ר' אברהם זכות הזקן אשר הנחיל שמו הטוב לנכדו ר' אברהם זכות השני. בנו של זה האחרון, ר' שמואל זכות, הוא אביו ורבו של בעל ספר יוחסין⁽²⁾. ר' אברהם זכות בעל ס' יוחסין מעיד על אבותיו כי «כולם עמדו בשמדות קשטיליא על תלם בעבודת השם ית' ובתורתו»⁽³⁾. בימי השמדות האלה, בשנת קנ"א, חי ר' משה זקודו, ששלח אותו רבו הר' יהודה ב"ר אשר הקדוש מטוליטולה אשר קרש את השם ברבים והיה האחרון מצאצאי הרא"ש ז"ל אל הר' יצחק בר ששת בעל תשובות ריב"ש⁽⁴⁾. מצד אמו היתה משפחתו של בעל ס' יוחסין מיוחסת «לא פסקה תורה ממנה מימים קדמוניות»⁽⁵⁾. מקרוביו מצד אמו נודע ר' שמואל בלאנסי לגדול בתורה ובחכמה מתלמידיו של הר' יצחק אבוהב, נפטר ה' שנים לפני הגירוש בשנת החמשים ושנים לימי חיו⁽⁶⁾.

⁽¹⁾ ע"י רמ"ש ברשימת בודל. ע' 706, 1641. קייזרלינג, דברי ימי ישראל בפורטוגל ע'

120 הערה ב'. גראָטץ ח"ט ע' 20 הערה א'. ספר השנתי ליל"ג ח"ג ע' 159 הערה ב'.

⁽²⁾ ספר יוחסין השלם ע' 223a.

⁽³⁾ שם.

⁽⁴⁾ שו"ת ריב"ש סי' רפ"ה. ע"י ס' השנתי ליל"ג ח"ג ע' 159.

⁽⁵⁾ יוחסין 226a.

⁽⁶⁾ שם.

הר' אברהם זכות ב"ר שמואל ב"ר אברהם נולד בסלמנקה בארץ קשטיליא קרוב לשנת ר' לאלף הששי¹). בנעוריו למד תורה אצל אביו הר' שמואל שהיה כנראה חכם והיתה לו קבלה מהחכמים הזקנים ז"ל. ר' אברהם מביא בשם אביו מה שקבל ממנו למה מזכירים בני רב פפא לאחר סיום מסכת ואמר לו אביו על פי שמועתו שמועילים לשכחה כשיאמרו אותם שבע פעמים כמו זכירת אליהו ז"ל במוצאי שבת²). בהיות ר' אברהם בן ששה או שבעה שנים ראו עיניו את הזקן ר' יצחק קנפנטון רבן של כל גלות קשטיליא אשר כינהו בני דורו בתואר «גאון» מה שלא היה נהוג עדיין בימים אלו. מראה «החסיד העניו דרוח אלהין קדישין ביה» עשה רושם כביר על הנער עד שכתב עליו בזקנותו: מי שרואה פניו כמקבל פני שכניה³). אכן רבו המובהק של ר' אברהם היה הר' יצחק אבוהב «החריף והמחודד» שהעמיד תלמידים רבים וחיבר ספר על הד' טורים שלא הספיק להשלימו⁴). ממנו קבל ר' אברהם זכות את ידיעותיו בתלמוד ופוסקים וגם בחכמת הקבלה. ר' אברהם זכות היה בקי בכל חדרי התלמוד בבלי וירושלמי כמו שנראה מס' יוחסין⁵). וגודל חריפותו נראה ממה שמובא בשמו בתשובות בביאור דברי הרמב"ם⁶).

עיר מולדתו שלמנקה היתה בימיו מטרופולין לחכמות החיצוניות. ר' אברהם נכנס לאוניברסיטה שבעירו ולמד שם את חכמת התכונה והמספר והצליח בלימודיו עד שנעשה תוכן מפורסם. ההגמון בסלמנקה שהיה חכם בתכונה הכיר בכשרונותיו וישימהו למורה באוניברסיטה שבסלמנקה⁷). ר' אברהם למד בקתדרא ואליו רבים ידרשו עד שהעמיד תלמידים הרבה יהודים ונוצרים⁸). בין תלמידיו שלמדו אצלו בסלמנקה היה גם התוכן המפורסם אוגוסטין ריקי Ricci⁹). בימים אלו חיבר ר' אברהם זכות את

¹ קייורלינג, פורטוגל ע' 121 הערה ב'. קולומבוס ע' 41. ויש אומרים שנולד בטולטולה

וטעות הוא בידם כנראה מס' יוחסין 57a.

² יוחסין 123a.

³ שם 226b.

⁴ שם. עי' במחברתו של לאונשטיין על משפחת אבוהב, פרסבורג תרס"ה ע' 3 ומש"כ ראונמאן במאגאצין 1893 ע' 166.

⁵ עי' בהקדמת ר' שמואל שולם לס' יוחסין דפוס קושטנטינא דף ג' ע"א (נדפסה לקמן בפרק ר').

⁶ שו"ת מהר"ל בן חביב סי' י"ט.

⁷ כן כתב ר' אברהם זכות בהקדמתו לספרו הגדול האלמנ"ק. עי' קייורלינג, קולומבוס ע' 41 הערה ג'.

⁸ עי' בס' נשמת חיים לר' מנשה בן ישראל ח"ג פרק כ"א.

⁹ רמז"ש ברשימת בודלי. ע' 2143. קייורלינג, פורטוגל ע' 121 הערה ג'; קולומבוס ע'

41 הערה ד'.

ספרו הגדול בתכונה בצווי ההגמון שבסלמנקה⁽¹⁾. לוחותיו אשר תקן ר"א בעיון רב היו לנס בעיני בני דורו ואמרו עליו: «לוחות כל הגוים הקודמות אליו כאין נגדם והואמות בעצמם פסלו ושברו כל הלוחות הקודמות אליהן והסירום מגבירות. קיימו וקבלו עליהם מעשה ידיו להתפאר ולא ישנו את תפקידם»⁽²⁾. גם את כלי האצטרולב תיקן ר' אברהם ויחל לעשותו מנחושת תחת כלי העץ שלא היו מדויקים כל כך⁽³⁾. על ידי חקירותיו והמצאותיו אלה נודע שמו ברבים. כנראה היה לר' אברהם זכות שיה ושיג עם כריסטוף קולומבוס מגלה אמריקה. קלומבוס ישב או בסלמנקה ור' אברהם הראה לו כנראה כמה ספרים בחכמת התכונה ובפרט ספר אחד המיוחס לר' אברהם אבן עזרא⁽⁴⁾. ר' אברהם זכות היה מהחוקרים היחידים שבטחו בהצלחת נסיעותיו של קולומבוס. המלומד גספר קוריא Correa בן דורו מוסר בספרו את חוות דעתו של ר' אברהם זכות בדבר נסיעה זו וזה לשונו: ארץ הודו רחוקה היא מאד ונפרדת מאתנו על ידי ימים וארצות אבל מי שמכניס את עצמו בסכנת הנסיעה מובטח לו שיגיע לשם⁽⁵⁾. לוחותיו של ר' אברהם זכות היו תמיד בידיו של קולומבוס בכל נסיעותיו ופעם אחת בנסיעתו האחרונה לאמריקה בשנת רס"ד ניצול על ידן. הקויקים יושבי ארץ וירגוה היו שונאים לו ולאנשיו ולא נתנו להם לאכול עד שנתעטפו ברעב. וימציא לו קולומבוס תחבולה לעמוד על נפשו. על ידי לוחותיו של ר' אברהם זכות נודע לו שיהיה לקוי לבנה באחד הלילות הבאות. קולומבוס קרא את שרי הקויקים ויאמר להביא קללה עליהם בהעלימו מהם את אור הלבנה. בעת הלקוי חרדו הקויקים חרדה גדולה ויתחננו אל קולומבוס להעביר מעליהם את הגזירה הרעה. קולומבוס עשה עצמו כמתפלל עבורם לאלהיו. הלקוי עבר והקויקים היו מכבדים אותו מאז וקדמו אותו בכל אשר בחר. כן נמצא בספר נסיעותיו של קולומבוס⁽⁶⁾.

קולומבוס עשה הגהות על גליון ספר הלוחות של ר' אברהם זכות שהיה תחת ידו ונמצא עכשו בספריית קולומבינה בפורטוגל⁽⁷⁾. מלבד חקירותיו בתכונה עסק ר' אברהם גם בחכמת האצטגנינות אשר בה בטח והאמין. אף מעשי שדים ושאר עניני הזיה ואמונות טפלות לא היו זרים לו. הוא מספר בספרו שראה בסלמנקה גוי אחד שהיו שומעים

(1) ע"י לעיל ע' II הערה 7.

(2) הקדמת ר' שמואל שולם דף ג' ע"א.

(3) רמ"ש, מחמטיק 1901 ע' 68. כהן בס' השנתי ליליג ח"ב ע' 85.

(4) קיורלינג, קולומבוס ע' 13 וע' 45.

(5) קוריא בספרו Lendas da India. ע"י קיורלינג שם ע' 45 הערה ג'.

(6) Libro de Profecias ע' 59. ע"י קיורלינג שם ע' 43 והלאה.

(7) שם ע' 11.

קולו מגג ביתו אע"פ שהוא ישב בביתו ולא היה מדבר. וכן כתב שראה מנשים יהודיות שהתחזק אצלן כח הדמיון עד שהיו שואלין ומשיבין דברים אמיתיים בהקיץ ע"י נבואה⁽¹⁾.

כנראה העתיק ר' אברהם זכות אהלו לסרקוסטה ולמד גם שם בקתדרא והרבה שם חכמה ותושיה⁽²⁾.

בשנת רנ"ב כשגזר המלך פירננדו הקסטילי גירוש על כל יהודי ספרד כנודע הוכרח גם ר' אברהם זכות לעזוב את ארץ מולדתו וראה בעיניו צדיקים שהרגו עצמם ובניהם כדי שלא יוציאוהו על כרחם מתורת ה'⁽³⁾. וישא אברהם עם רבו הזקן הר' יצחק אבוהב אל ארץ פורטוגל ויתישב בליסבונה הברירה⁽⁴⁾. בעוד שבעה חדשים אחר הגרוש נפטר עליו רבו והר' אברהם הספידו ודרש עליו בפסוק הנה אנכי שולח מלאך⁽⁵⁾.

שמעו של ר' אברהם היה הולך בכל ארץ פורטוגל והמלך יואן השני שהתענין בחכמת ההנדסה והתכונה נתן לו רשות לישב בקתדרא גם בארצו. ר' אברהם מצא חן בעיני יואן וישם אותו ל"תוכן המלך"⁽⁶⁾. בהיות המלך בעיר טורי די טומבו בשנת רנ"ד כיבד את "אברהם האצטדולוג" חביבו במתנה הגונה של עשרת זהובים אספדין⁽⁷⁾.

מובא בספר נשמת חיים⁽⁸⁾ כי פעם אחת בא המלך יואן⁽⁹⁾ לנסות את ר' אברהם בחידות ושאל ממנו שרצונו ליסע לארץ איבורה ויצו אותו להגיד לו על פי המזל באיזה פתח יכנס. אמר לו ר' אברהם: אם אומד לך באחד, אתה תכנס באחר. אמר לו המלך: לא כ"י תכתוב ותחתום בחותמך, וצוה להביא נייר חלק וכתב עליו ר"א כך: "איל ריי אה די פאסאר דיאונה פואירטה קי אה די רינובארי" ר"ל שער חדש יפתח ויבוא בו המלך. וכן היה כי המלך רצה להראות לו ששקר וכזב דבר ויפרוץ בחומת העיר שער חדש ואחר הכניסה פתח וקרא לעין כל זאת האגרת ויהי לנס. שוב פעם

⁽¹⁾ יוחסין 88a.

⁽²⁾ כן כתוב בשלשלת הקבלה רף ג' ע"א ובס' נשמת חיים ח"ג פכ"ג ובליקוטי סמברי הוצ' גייבויר ע' 139. ע"י קייזרלינג, פורטוגל ע' 121. אבל בספרו קולומבוס ע' 41 הערה ג' כתב שלא נתיישב הר"א בסרקוסטה מעולם.

⁽³⁾ יוחסין 51a, 225b.

⁽⁴⁾ קייזרלינג, קולומבוס ע' 99. גראָטץ ח' שמיני ע' 317. כתב שנתישב באופורטו.

⁽⁵⁾ יוחסין 226a.

⁽⁶⁾ ראה את החתימה בריווי הצרפתית ל"ב ע' 284: "ר' אברהם זכות תוכן המלך יואן" האין זה מחתימת יוד של ר"א זכות עצמו כמו שהוכיח ר"ד קויפמאן שם חלק ל"ד ע' 120.

⁽⁷⁾ קייזרלינג, פורטוגל ע' 121 הערה ה'; קולומבוס ע' 99.

⁽⁸⁾ נשמת חיים ל"ד מנשה בן ישראל ח"ג פרק כ"ג. מובא בליקוטים מדברי יוסף ל"ר יוסף סמברי שנרפסו בס' סרר חכמים לנייבויר ח"ב ע' 139.

⁽⁹⁾ ע"י קייזרלינג, פורטוגל ע' 122 הערה א'.

אחת הכניס אותו בחדר אחד ושאל לו כמה רחוק מן שמים לארץ. אמר לו כך וכך. לאחר שנה הגביה תקרת החדר אמה וחצי ושאל לו: אמור נא התוכן כמה רחוק מן השמים לארץ כי שכחתי. והוא בחכמתו הנפלאה השיב: או הארץ עלתה או השמים ירדו.

אחרי מות יואן השני קם נכדו דון מנואל על כסא מלכי פורטוגל וישם גם הוא את ר' אברהם לתוכן ומוזכיר המלך⁽¹⁾. בשנת רנ"ו נדפסו לוחותיו של ר' אברהם בליריאה בבית הדפוס של מייאשטרו שמואל די אורטס ונתפשטו בכל ארצות המערב והמזרח עד שהיו «מפורזים בכל ארץ אדום גם בארץ ישמעאל»⁽²⁾. ר' אברהם זכות מעיד על עצמו: «הייתי במלכות ספרד וגם במלכיות אחרות של הנוצרים כשיצאו הספרים שעשיתי בתכונה היו אומרים רבי אברהם זכות איש שלאמנקה ואני יש לי רשות להתפאר בזה כמו שאמרו חז"ל איזו היא חכמה שנתחשבו בה החכמים לעיני העמים הוי אומר זה חשבון תקופות ומזלות. ואני מעיד לשמים שהיו משבחין את ישראל מאד בזה»⁽³⁾ אמרו עליו על ר' אברהם זכות שעצתו בחכמת הככבים נאמנה לגוים ומלכיהם כעצת אחיתופל בשעתו⁽⁴⁾.

בשבתו בפורטוגל המציא ר"א זכות דעה חדשה בענין התהוות הסערות והוכיח על ידי חקירותיו כי נקל לנסוע לארץ הודו דרך הים הדרומי סביב לאפריקה⁽⁵⁾. בשנת רנ"ז העריך המלך מנואל ספינות וישם את וסקה דא גמה על האניות לתור את הדרך לארץ הודו. קודם נסיעתו התייעץ וסקה דא גמה עם ר' אברהם זכות במעמד כל מלחיו⁽⁶⁾. גם המלך מנואל קרא אותו אליו אל עיר ממלכתו ביא Beja ויבטיח לו ר' אברהם שבזמן קרוב ידבר תחת רגליו את רוב ארץ הנדיא⁽⁷⁾. וכן היה כנודע.

בשנת רנ"ז נגזר הגירוש גם על יהודי פורטוגל ויעזוב ר' אברהם זכות את הארץ ההיא עם בנו ר' שמואל. ר"א כתב בספרו על גלותו זו: גם אני השם ב"ה זכני שאקדש שמו עם שמואל בני ובאנו לאפריקה והיינו שבוים שני פעמים השם למען חסדיו ורחמיו הגדולים ישלים לי ולזרעי שיהיה אחריתנו לעבודת השם יתברך⁽⁸⁾.

⁽¹⁾ גראטץ חלק שמיני ע' 386. קייזרלינג שם ע' 122.

⁽²⁾ יוחסין 222a.

⁽³⁾ שם 57a.

⁽⁴⁾ שלשלת הקבלה ס"ג ב'.

⁽⁵⁾ גספר קוריה בספרו Lendas da India. עי' קייזרלינג, קולומבוס ע' 99.

⁽⁶⁾ קייזרלינג, פורטוגל ע' 162; קולומבוס ע' 100.

⁽⁷⁾ קייזרלינג, פורטוגל ע' 122 הערה ג'; קולומבוס ע' 99.

⁽⁸⁾ יוחסין 223a.

ר' אברהם נסע עם הרבה גולים לאפריקה ויתיישב בתוניס שהיתה אז אקהלה גדולה עשירים מאמינים בקבלת התורה¹. בין הגולים אתו מפורטוגל לתוניס היה גם הר' משה אלאשקר². על ידי טרדות ומצוקות הגלות תשש כחו של ר' אברהם עד שהעיד על עצמו: כי בעונתי מרוב השמדות והשביה וצורך המוונות אין בי כח ולא חכמה ולא עמד טעמי בי וריחי נמר³.

בתוניס השלים ר' אברהם את ספר יוחסין אבל היו חסרים לו שם ספרים⁴ כי חוץ ממה שהביאו אתם הגולים⁵ לא היו שם כנראה ספרים. בתוניס ישב ר' אברהם כמה שנים אבל כנראה לא מצא שם מנוח ויסע הלאה אל ארצות הקדם אל ארץ תרכיה⁶ ובסוף ימיו עלה לדמשק ונפטר שם בשנת רע"ה⁷.

מחביריו של ר' אברהם זכות היה החכם השלם ר' אברהם הלוי בוקרט אשר מזכירו ר' אברהם בספרו⁸ ונראה שהוא ר' אברהם ב"ר אליעזר הלוי גיסו של ר' אברהם זכות שחיבר ספרים בחכמת הקבלה. מהם ספר גליא. רזא וספר הזכרון⁹. מתלמידיו המפורסמים היה ר' יוסף ויוני Vecinho רופא המלך יואן השלישי¹⁰ וחבר היונטה בליסבונה. היונטה היתה קבוצת חוקרים תוכנים וספנים. ר' יוסף היה ממכיריו ויועציו של קולומבוס. הוא העתיק את באור הלוחות של רבו ר' אברהם זכות ללטינית. נכדו של ר' אברהם זכות, ר' אברהם האחרון המכונה לוויטנו היה רופא מומחה ובקי בחכמות¹¹.

¹ שם 215b, מוסב על גבע רקח סמוך לתוניס.

² ע"י מאמרו של תורודצקי במ"ע הגדון שנה שניה ע' 5 והלאה.

³ הקדמת המחבר לס' יוחסין 1a.

⁴ ע"י יוחסין 22a.

⁵ ע"י שם 220b.

⁶ גראַטץ הי"ט ע' 18 הערה ב' עפ"י נומולוגיה לר' עמנואל אבוהב ע' 301.

⁷ ע"י משי"כ רמשי"ש במוזיקר הי"ט ע' 101. רמשי"ש סותר למה שכתב ברשימתו הגדולה

ע' 706 שנפטר ר' אברהם זכות קודם שנת רע"ה. קייזרלינג, קולומבוס ע' 100 הערה

ב' כתב שנפטר ר"א באזמיר, אבל אין לו על מה לסמוך!

⁸ יוחסין 174a.

⁹ ע"י רח"ם באור החיים ע' 61 ס"י 153. רמשי"ש באוצר נחמד הי"ב ע' 148 ודוקטס שם

ה"ג ע' 151. טולדנו, אפריון ס"י ג"ט. ועוד.

¹⁰ ע"י גראַטץ ח' שמיני ע' 379 בהערה. קייזרלינג, קולומבוס ע' 11. רמשי"ש העבר.

איבר. ע' 984; מתמטיק 1901 ע' 69 הערה א'.

¹¹ ע"י גראַטץ הי"ט ע' 3 והלאה. רח"ם, אור החיים ע' 33 ס"י 88. קייזרלינג, פורטוגל

ע' 297 ועוד.

ב. ספרי ר' אברהם זכות.

א. לוחות תמידיים. אלמנ"ק, אלמגס"ט, באור לוחות, חבור הגדול, תכונת זכות או ספר תקופות ומזלות. Almanach perpetuus. הוא ספרו הגדול של ר' אברהם זכות בתכונה, חיברו בציוויו ולכבודו של ההגמון דסלמנקה בין שנות רל"ג-רל"ח. עיין רמ"ש, רשימת בודל. עמוד 706. דח"ם, אור החיים סימן 250 ס"ק ה'. אוצר הספרים לבן יעקב ת' 574.

מספר זה נמצא כמה כתבי יד: בליאון קובץ 11, במינכען קובץ 109, באוקספורד קובץ 2400, ובעקד פינסקר קובץ 12 (מונח עכשיו בבית המדרש בווינה).

ההקדמה נדפסה ברשימת פינסקר, מזכיר לבני רש"ף, וויצען תרכ"ט עמוד 20 והלאה. כל הספר נדפס על פי כתב יד מינכען עם תרגום גרמני בכתבי האוניברסיטה שטרסבורג 1918 חלק ל"ב.

הספר כולל י"ט פרקים ונפרד לשני חלקים, לגוף הספר וללוחות. ד' אברהם זכות השתמש בכמה ספרי תכונה שקדמוהו כמו שכתב בהקדמתו ואלה הם על סדר א"ב:

אורח סלולה לר' יצחק אלחדיב (פינסקר עמוד 22. עיין רמ"ש, מתמטיק 1899 עמוד 2 והלאה. ספר השנתי ליל"ג ח"ג עמוד 155 הערה ד').

אלמנ"ק לה"ר יעקב בן תבון הנקרא פראפאסיו (עמוד 21, 23).
ספר הדבוקים לר' יעקב פועל (עמוד 21. המזכיר ח"ד ע' 56. רמ"ש העבר. איבר. 616).

חוקת השמים לר' יהודה בן אשר (ע' 22. עיין בספר השנתי ליל"ג ח"ג עמוד 155).

יסוד עולם לר' יצחק ישראלי (עמוד 22).
לוח לה"ר חיים מבריבשקא (עמוד 25. עיין רמ"ש, העבר. איבר. עמוד 271).

לוחות ר' יצחק בן סיד חזן טוליטולה (ע' 21. עי' רמ"ש שם 617).
מלחמות ה' לר' לוי בן גרשום (עמוד 21, 22).

ספר אחד לר' יהודה בן ווירגה בעל שבט יהודה (עמוד 23).
ספר הלוחות נעתק ללטינית על ידי תלמידו ר' יוסף ויוניו הנזכר בפרק הקודם ונדפס כמה פעמים בחיי המחבר בהעתקה זו (עיין קייזרלינג, סולומבוס עמוד 45 הערה ב'). ואולי העתיקו ר' יוסף זה גם לספרדית שנדפס קצתו ממנו באותיות עבריות בסוף ספר שארית יוסף לה"ר יוסף ב"ר שם טוב, בן יהושע חי בתוספות ביאור לה"ר דניאל ב"ר פרחיה הכהן בשאלוניקי

ש"ח 80 (עיין המש"ש מתמטיק 1901 עמוד 69; רשימת בודל. עמוד 707.
ר"ח"ם. אור החיים עמוד 118 סימן 250 בהערה שם).

עתה יצא האלמנ"ק הלטיני בהוצאה מתוקנה ע"י Bensaude בחלק
השני לספרו הגדול: L'Astronomie nautique au Portugal à l'époque
des grandes découvertes. עיין מה שכתב עליו ר"ב כהן ברבעון החברה
האסטרונומית חלק ג"ב ע' 102 והלאה ובס' השנתי להיליג חי"ב ע' 85 והלאה.
ב. תשלום הערוך, ספר גדול כולל הוספות ותיקונים לספר
הערוך חברו ר"א זכות בתוניס אחר שנת רס"ו.

בימי ר' שמואל שולם המוציא לאור את ס' יוחסין ראשונה נמצא
כ"י ממנו בדמשק כמו שכתב בהקדמתו (ע' לקמן פרק ר'. וע' ר"ח"ם. אור
החיים ע' 118 ס"י 250 סק"ו). כ"י אחד הנכתב בשנת של"ח בביתו של
הר" בצלאל אשכנזי היה בידי ר' אברהם גייגר שכתב עליו באריכות במ"ע
ZDMG חי"ב ע' 145 (= כל כתבי גייגר ח"ג ע' 270). כ"י אחד המתחיל
באמצע אות קו"ף נמצא בידי ר"ע לאו בסגרין (ע' כל כתבי לאו ח"ג ע'
3 הערה ב'. פערלעס. בייטראגע ע' 18).

הספר כולל כל דברי הערוך רק שהשמיט ר' אברהם זכות בראש
הספר כל המשא ומתן של הלכה. ר' אברהם זכות הוסיף על הערוך מקורות
מלים בש"ס ובסופו הוסיף ששים ערכים שנפקדו בערוך. הר"א זכות
השתמש בספר הערוך לרב צמח גאון (ע' לקמן פרק ד'). ע' בריווי
הצרפתית ח"ז ע' 199.

ג. אוצר חי"ב, כתב להתוכן ר' אברהם זכות אל וסיטאט. חבור
קטן הנמצא בכתב יד ברמסגט. עיין רשימת הירשפעלד לקובץ מונטפורי
325 סימן 4.

ד. משפטי האצטגנין הגדול החכם כמ"ה אברהם זכות ולה"ה
לשנת רע"ח ורפ"ד נמצאים בכתב יד באוקספורד קובץ 1562 סימן 2. ע'
מש"כ עליו רמ"ש באוצר נחמד ח"ב ע' 152 ובמוכיר י"ט ע' 101.
על דבר ספר יוחסין עיין הפרקים הבאים.

שני ספרים נתייחסו לר' אברהם זכות בטעות ואלה הם:

(א) מתק לנפש, ספר בעניני האדם והנפש בג' חלקים נובע רובו
ככלו מספר אבקת רוכל לר' מכיר. עיין רמ"ש ברשימת בודל. ע' 1641
ובאוצר הספרים לבן יעקב מ' 2611. ועיין כרם חמד שמיני ע' 167, 211.
אור החיים לר"ח"ם ע' 119 סימן 250 ס"ק ב' בהערה שם נגד דעת ר"ח"כ.

(ב) בן ארבעים לבינה, ספר בתכונה כ"י מובא בשפתי ישנים.
ר' אברהם זכות עצמו ייחסו לרלב"ג בפתיחתו לספר התכונה שלו. עיין
באוצר הספרים לבן יעקב ב' 426 ושם מ' 268.

ג. ספר יוחסין. סקירה כללית.

הספרות ההסתורית העברית מימי הבינים דלה היא ורזה. סופרי הקורות לרוב לא היו פורטים רק מאורעות ומעשיות אחדות ורושמים שמות ופרטי שנים אבל לא היה לאל ידם להמציא לאותן המאורעות וגבוריהן קישור רוחני ותרבותי. לצייר תנועה רוחנית בהתפתחותה בעלייתה וירידתה. להעביר נגד עינינו תמונת איזה גדול או חכם בהערותם עליהם מרוחם הם. לאחד את חומר הפרטים ולהחיותו ע"י אצילת נשמתם בו. כל זה היה זר בעיני כותבי דברי הימים כי ההיסטוריה עדיין לא נחשבה להם למקצוע מדע בעלת ערך עצמי. כתיבת הקורות לא היה בעיניהם אומנות סופרים. כותבי הזכרונות היו מגבילים את תפקידם ואת תכלית עבודתם באופן בלתי פוריי: קצתם כתבו סיפורי נפלאות להרים קרן האמונה והמאמינים. קצתם יצאו להתוכח עם המינים ולהתנצל מן מהרסי הדת על ידי חיבורים בשלשלת הקבלה ובמסורת תורה שבעל פה. ורובם נחשבה עבודתם בעיניהם כעין חידושי הלכה בהראותם כי נחוץ לדעת תולדות החכמים וסדר זמניהם. מי היה תנא או אמורא ומי קדם למי וכן בסדר דורות הפוסקים מי הוא מהראשונים ומי מאוחר ממנו לפסוק ההלכה כמותו על פי הכלל הידוע "הלכתא כבתראי" והתערבו בזה גם את כללי התלמוד והפוסקים כמין במינו.

גם ספר היוחסין הוא מאופי הנוכרי. עיקר מגמתו של ר' אברהם זכות בחברו את ספר יוחסין היה לעזור ללומדי התלמוד כמו שהוא מודיע בהקדמתו. על כן הרכיז ר' אברהם זכות את כל עיונו ויגיעתו על המאמרים הראשונים שבספרו המדברים על חכמי התלמוד. גם האריך במאמרי חז"ל וביאורם והשתדל להוציא מהם את כללי הש"ס והפוסקים. אבל מלבד מגמתו זו היתה בדעתו של ר"א זכות להלחם נגד הנוצרים כמו שנראה מספרו בהרבה מקומות שמוכיר בהם דעות הנוצרים וכומריהם (עיין לדוגמא דף 53a, 82b, 188ab, 205a, 214a) ואת ישו הנוצרי (דף 15a, 42a, 82b, 121b, 200a, 203a, 226b) ובפרט כל המאמר הששי הנערך נגד הנוצרים.

אבל ספר יוחסין עולה על שאר ספרי תאריך שקדמוהו בשלמותו ושכלולו בפרקיו הראשונים אודות חכמי המשנה והתלמוד שחברם ר"א זכות בשקידה רבה ועלתה בידו להכין יסוד פנה לבנין ההיסטוריה התלמודית. ומה צדק משפטו של ר' משה חאגיז שכתב על ספר יוחסין: אם רצונך לרוות צמאונך בשלשלת יוחסין של חכמי המשנה והתלמוד לקנות שלימות ולהיות בקי בהם ובשמותיהם ובמעלתם אל ילזו מעיניך ספר נחמד זה להחזיק ידינו בתורה שבעל פה (משנת חכמים סימן תרכ"ה).

המחבר כינה את ספרו בשם "ספר יוחסין". בתחילה רצה לקראו ספר חסידים או ספר הקדושים (עיין בהקדמתו 1b) וגם בסוף ספרו כתב: "אלכן חברתי זה עם ספר קדושים ספר יוחסין שחברתי להודיע בו חכמי ישראל הקדושים" (יוחסין 232a).

ר' אברהם זכות חבר את ספרו "ביגיעה רבה" (שם 216b) במשך שנים רבות. החוקרים חלוקים בדעה באיזה שנה חבר ר"א את ספרו. צונץ כתב כי נתחבר הספר בשנת רס"ב (כל כתבי צונץ ח"א ע' 178). רוב החוקרים קבעו את שנת רס"ד לשנת יצירתו של ספר היוחסין (גראָטץ, קייזרלינג, רמשיש ועוד). בעל צמח דוד חשב שנכתב הספר בשנת רס"ג (צמח דוד מ"ג א') ונמשך אחריו הח' רח"ם (אור החיים ע' 118 סימן 250 סק"א). הח' לאָב חווה דעתו שהמאמר הששי נתחבר בשנת רס"ד והמאמרים שלפניו בשנים שקדמו (ריווי הצרפתית ח"ז ע' 271). במאמר השלישי נמצא עוד פרט שנה אשר לא שמו החוקרים עיניהם עליו עד הנה והוא בדף 204a שכתב שם: "והוא היום אלף שנים שנחתם התלמוד והוא ע"ג שנים אחר פטירת רב אשי". לחשבוננו של ר' אברהם זכות עולה זה לשנת רנ"ט. באמת אין לברר שום פרט ידוע בתור שנת חבור ספר היוחסין כי נראה שכתב ר"א זכות קצתו בהיותו עוד בפורטוגל קודם הגירוש וקצתו כתב בתוניס. הראיה הכי חזקה על זה ממה שכתב בדף 22a כי לא היו בידיו בתוניס רק ספרים אחדים כמו סדר נזיקין מהירושלמי ומהמדרשים ויקרא רבה וכו' ובמאמריו הראשונים הוא משתמש בכל סדרי הירושלמי הנודעים ובכל מדרשי הרבות. מזה נוכל להוכיח כי חיבר ר"א את ספרו זה פרקים פרקים בזמנים שונים את קצוות השנים אשר בינותם כתב את ספרו נוכל להקציב באומדנות על פי שאר ספרים. בהקדמתו לביאור הלוחות הבטיח ר"א לחבר ספר על כל חכמי המשנה והתלמוד וגם מהקדמתו ל"ס' יוחסין נראה שספר יוחסין נחשב בעיניו כעין הוספה לחיבוריו בחכמת התכונה שהוא כותב שם (דף 1a): זה הספר יש לו הדמות בזה לחכמת המספר והתכונה ומצוה גוררת מצוה. מזה מוכח שהתחיל ר"א זכות לכתוב את ספרו אחר כתבו את ספרו הגדול בתכונה וזה היה בשנת רל"ח. בשנת ר"ע כתב ר' אברהם מטרופיאל את ספר הקבלה שלו (נדפס בסדר החכמים לנייבויר ח"א) והוא השתמש כבר הרבה בספר יוחסין (עיין לאָב בריווי ח"ז ע' 270). בזה נוכל להקציב את חבור ספר יוחסין בין שנות ר"ם לשנת ר"ע. במשך שנים אלו אסף ר' אברהם זכות את החומר הרב לספרו הנמצא מסודר היטב בשלשת המאמרים על התנאים ועל האמוראים. המאמרים הבאים כתב אותם אחר הגירוש בחפזון ולא הספיק לסדרם ולבררם כראוי ונשארו כמו שהעתיק אותם מתוך המקורות מעורבבים וסתומים וסותרים זה את זה.

הר"א זכות השתדל לתקן את טעיות ושגיאות החכמים שקדמוהו בעניני הקבלה ונושאייה ובפרט השיג על דברי הרמב"ם במקומות הרבה (עיין לדוגמא ע' 21a, 22a, 29b, 43b, 54a וכו') וכן הוא נלחם נגד דברי הראב"ד בעל ספר הקבלה (עיין דף 81b, 200a ועוד). ובכלל הוא אומר על עבודתו החרוצה בנוגע להשגותיו נגד הגדולים: "לפעמים הנר הקטן הוא יותר טוב לחפש בחורין ובסדקין מהמאור הגדול והאבוקה" (יוחסין 22a).

הפרקים האחרונים מספר יוחסין יש להם ערך גדול בתור חומר היסטורי ובפרט הסיפור על ספר הזוהר הנודע לנו רק מספר יוחסין ונעתק ממנו פעמים רבות לדוגמא במצרף לחכמה דף כ"ב א' ובס' אמונת חכמים סוף פרק כ"ו ובמטפתח ספרים ח"א פ"ה ובארי גוהם עמוד מ"ח ובקנאת האמת ע' קל"ו בהערה ובספר ראבי"ה המילזהג"י דף כ"ט א' ובספרו של ילינק על ד' משה די ליאון ע' 47. אבל גם בנוגע לפרקים הראשונים על תולדות חכמי התלמוד חשובה היא עבודת ר' אברהם זכות גם היום במה שהשתדל ללבן ולזקק את נסחאות התלמוד והמדרשים בשמות התנאים והאמוראים ומאמריהם שהשוה ספרים שונים של כתבי יד ושל דפוס לעמוד על הגירסא הנכונה (עיין בפרק הבא). ונעלה יקר ערך הספר על ידי ההוספות שהוסיפו בו האחרונים ובפרט ר' שמואל שולם שהעתיק כמה קטעים מספרים ישנים אשר נאבדו מאתנו ולא נתקיים זכרם רק על ידי ספר היוחסין ומגלגלין זכות על ידי זכאי.

ספר היוחסין היה במשך מאות שנים הספר המיוחד והכתיחשוב בין ספרי הקורות בישראל. מפיו חיו הדורות שקדמונו ומימיו שתו אבותינו בימי הגלות החשוכה להשיב נפשם העיפה. וגם כי נדחה הספר במשך הימים ממעמדו זה ובאו ספרים אחרים וטובים ממנו ומלאו את מקומו – בכל זאת נחזיק טובה לר' אברהם זכות ולספרו על אשר העשיר את הספרות ההיסטורית שלנו ותעודת ספרו היתה בספרותנו המדעית כעין תחנה נחוצה בדרך הרחוקה מלאת הקוצים והברקנים מן ערפל האגדות והסיפורים לאורה של המחקר והבקרת ההיסטורית.

ד. מקורות היוחסין.

ר' אברהם זכות אסף ולקט את החומר ההיסטורי לספרו מחיבורים שונים. על פי הרוב הוא מודיע את מקורותיו ולפעמים הוא מעלים אותן וקצתם נאבדו מאתנו עד שאי אפשר לעמוד על מהותם.

בפרקיו הראשונים השתמש הר' אברהם בכל הספרות התלמודית. גם היה בידו ספר בן גוריון הגדול והמאוחר. מגילת תענית וסדר עולם, סדר

תנאים ואמוראים, אגרת ר' שרירא גאון וכדומה. המאמר על הרבנים שאחרי הגאונים נעתק כמעט אות באות מספר הקבלה להראב"ד. במאמר החמישי על דורות האחרונים השתמש בספר אחד בלתי ידוע לנו אשר היה למקור גם לר' יוסף בן צדיק בס' זכר צדיק הנדפס על ידי נייבויר בס' סדר החכמים ח"א עמוד 85 והלאה (עיין מה שכ' לאב בריווי הצרפתית חי"ז עמוד 270). המאמר האחרון על דברי ימי העמים אינו מכלל ספר היוחסין (עיין לקמן פרק ר') וקשה להמציא את מקוריו. (עיין רמ"ש, געש. ליט. ע' 93).

בין הפרקים נכנסו לפעמים ליקוטים שונים ואין להחליט אם הכניסם ר' אברהם זכות או ר' שמואל שולם המסדר. מהליקוטים היותר מעניינים נזכיר פה את הסיפור על דבר נשיאי נרבונה (דף 84b. עיין רמ"ש, געש. ליט. עמוד 91 וגראס, גאלל. יוד. עמוד 405) הנדפס בשלמותו על ידי נייבויר בריווי הצרפתית חלק עשירי ע' 100 והלאה ובסדר החכמים ח"א עמוד 82, ובהוצאת קושטניא דף קכ"ט א' עד קל"ד ב' נמצאו שלשה קטעים אשר לא נודע מקורם בבידור: דורות עולם בקיצור מאדם הראשון עד דוד בן זכאי וסדר ישיבות המתחיל: המעלות שנתעלתה ישיבת סורא על פומבדיתא וספור ר' נתן הבבלי. לפי דעת רמ"ש נובעים הקטעים הראשונים מספר מבוא התלמוד לר' שמואל הנגיד אשר נאבד ממנו חלק גדול כמו קונטרס התנאים הנזכר ביוחסין דף 205a (רמ"ש, געש. ליט. ע' 21) ואולי הוא נובע מספרו של ר' שמואל בן חפני על דרכי התלמוד (כדעת מרכס שם בהוספות ע' 174). על סיפורו של ר' נתן הבבלי עיין רמ"ש, געש. ליט. עמוד 23. ועתה אפרוט את מקורות ספר היוחסין הנודעות לנו כפי מה שעלה בידי לברר אותן:

על דבר ספרי תנ"ך שראו עיניו מוסר לנו ר' אברהם זכות ידיעה רבת הערך. הוא מספר כי בשנת תתקנ"ו היה שמד גדול במלכות ליאון ואז הוציאו משם הכ"ד ספרים שהיו כתובים קודם לכן כמו ת"ר שנה שכתב אותם ר' משה בן הלל ועל שמו נקרא הלילי שהיו מדויקות ומהם היו מגיהין כל הספרים. ואני ראיתי השני מקראות נביאים ראשונים ואחרונים מכתיבת אותיות גדולות ומדויקות שהביאו מגירוש פורטוגל ומכרום בבוגיאה באפריקא ושם הם, שיש עתה תשע מאות שנה שנכתבו. עוד מוסר לנו ר"א זכות שם כי לפי דברי רד"ק בחלק הדקדוק שלו נמצא החומש הלילי בטוליטולה בימיו. (יוחסין 220b). כפי הנודע יש תנ"ך מן הדפוסים הראשונים אשר «הוגה בהילילי» כמו שנרשם בסופו. (עיין רמ"ש, פארלעז. איבער העבר. האנדרש. ע' 6 ועיי"ש בהוספות ע' VII. שטראקק, פראלעג. עמוד 15 והלאה.) בספר יוחסין מביא את התרגום הירושלמי (6a) ואת התרגום של כתובים (60b).

מספרי התלמוד לא היה בידי ר"א זכות בשנים האחרונים בתוניס"ס רק משנה תוספתא לד' סדרים, מכילתא דר' ישמעאל, ספרא וספרי. מתלמוד ירושלמי לא נמצא אז בידו רק סדר נזיקין (יוחסין 22a). אבל כנראה מספרו ראה את כל הירושלמי בהיותו בספרד ובפורטוגל כשאסף את החומר למאמר התנאים והאמוראים שבספרו. הוא כותב כי נמצאים לתלמוד ירושלמי חמשה סדרים שלמים (יוחסין 151b). ואלה הם המקומות אשר הובאו דברי הירושלמי בספר יוחסין: 2ab, 3ab, 6a, 7b, 10b, 13b, 15ab, 17b, 18a, 23a, 25b, 26ab, 28ab, 31b, 38b, 39b, 40a, 42ab, 44b, 49b, 51b, 52a, 57b, 65a, 67ab, 69b, 70a, 74b, 77b, 79a, 81a, 85b, 86ab, 97a, 98b, 99ab, 100b, 101ab, 102a, 107b, 110a, 111ab, 112ab, 113a, 114a, 115a, 118b, 119a, 124b, 127b, 129a, 133b, 134a, 135b, 136a, 138a, 142ab, 144b, 148ab, 149b, 150ab, 151ab, 154a, 156b, 157a, 158a, 160b, 161a, 170b, 172a, 176ab, 179a, 191a, 193a, 196ab.

מן התלמוד הבבלי היו בידי ר' אברהם זכות כל המסכתות הנמצאות עתה בירינו. לפי דעתו נראה מתוספות בריש חולין שהיה לפנים גם בבלי למסכת שקלים (22a). ר"א זכות מדקדק מאד בנסחאות הגמרא והיה מחזר אחר ספרים שונים כדי לעמוד על הגירסא הנכונה. בימיו יצאו בראשונה ספרי גמרא של דפוס ור"א זכות הוא מהראשונים המודיעים שראו אותם והשתמשו בהם: «בגמרא של דפוס» (184a), «בכל אלה הגמרות של דפוס» (223b), «בגמרת הגמרות מדפוס מדוייקת» (101a). אבל בכמה מקומות הוא מוציא הנוסחא האמתית מספר כ"י, כמו ע' 77a: «כך מצאתי בספר מדוייק שאינו של דפוס» (ועיין 184a).

מספרות האגדה היו תחת ידו כל המדרשים הידועים, ובפרט מדרש רבה וילקוט. בתוניס"ס לא היה לו לר"א רק ויקרא רבה (22a). מאמרי הילקוט המובאים ביוחסין נרשמים בספרו של צונץ על הדרשות (גאָטטעסער פאָרטער ע' 301). בידי המחבר היו נמצאים עוד כמה מדרשים יקרים שנאבדו מאתנו כמו הילמדנו: 8b, 62a, 79b, 85b, 88b, 154a, 157a. ברייתא דשמואל: 41a (עיין עליה בספר חסידים הוצאת מק"נ סימן ל"ג 35 בהערה שם). אבות דר' נתן בארוכה: 25b, 39a (עיין הקרמט דש"ז שעכטר להוצאתו של אדר"נ). ספר אגדה: 175b הוא מעשה בוסתנאי (עיין רמ"ש"ש, געש. ליט. עמוד 9 סימן ח').

הספרים והסופרים מתקופת הגאונים אשר היו למחבר היוחסין למקור נאמן הם: שאלתות דר' אחאי: 32b, 104a, 153b, 171b, 172a, 175b. — הלכות גדולות: 3a. — רב סעדיה גאון: 171b. — ספר הערוך לרב צמח גאון: 5a, 11b, 32b, 33a, 37a, 55b, 58a.

.175a, 174ab, 171b, 165a, 134b, 128b, 125a, 124b, 106a, 100b, 93b, 63b
 181b, 184a, 186a, 195a, 200a, ר' שרירא גאון 74a. — רב האי בנו:
 15a, 48b, 98b, 203a. — רב שמואל בן חפני 83b, 198b, 199a. — ר'
 נסים גאון 12a, 33b, 37b, 51b, 130b, 133a, 151a, 182b. — רבי חננאל:
 16a, 17a, 19b, 32a, 33b, 40a, 43b, 83b, 117b, 119b, 138b, 139b, 164a,
 186a, 187a, 200a. ס' הערוך מובא פעמים הרבה. ערוך הקצר 117a.
 ס' הערוך לר' נתן הבבלי מנרבונה: 47a, 174b. ס' הגאונים 122b
 (ע"ע גינצבורג, גאוניקה ח"א).

ואלה הם שאר מקוריו של ס' היוחסין ע"ס א"ב:

ס' אבן העזר: 141a.

ר' אברהם ב"ר חייא הנשיא: 6a, 250a; בס' העיבור 129b, 121a.

ר' אברהם ב"ר דוד (הראב"ד בעל ההשגות).

ר' אברהם הלוי בן דאוד (עי' דורות עולם וקבלת החסיד).

ר' אברהם בן עזרא.

אוהב משפט לר' שמעון דוראן: 186a.

אשכול הכופר לר' משה ן' עזרא: 203a, 229b (עי' רמ"ש, געש.

ליט. ע' 92. עראב. ליט. ע' 150).

ר' אשר ב"ר יחיאל (הרא"ש ותשובותיו 27a ועוד).

ר' בחיי: 56b.

ר' ברוך: 33b, 117a.

דברי הימים של נוצרים 5a, 6b, 78a, 198b.

ר' דוד אבודרהם 60b, 114a.

ר' דוד קמחי (רד"ק).

דורות עולם: 25a, 29b, 31a, 33a, 35b, 47b, 50b, 67b, 70a, 81b,

166b, 198b, 199a, 200a, 202a. הוא ספר קבלת החסיד: 198b, 204b, 216b,

220a ומוסב על ס' הקבלה להראב"ד. עי' לקמן ערך קבלת החסיד.

דרשות ר' יהושע בן שועיב 220b.

הליכות עולם: 38a, 70a, 79a; מצאתי בספר החדש בדפוס שהוא

הליכות עולם 128a.

ויכוח עם הנוצרים 15b.

זהר: 26b, 37b, 45a, 49a, 52b.

ר' חיים בן מוסא 229b (עיין רמ"ש, געש. ליט. 92).

ר' חיים תלמיד הרשב"א 167a.

ר' יהודה בן הרא"ש, צוואתו: 222a.

ר' יהודה אל חריזי בשבט הפייטנים 94a.

- ר' יהודה בר' יוסף אלברגלוני בספרו: 184b.
 ר' יהושע בן שועיב 220b.
 ר' יום טוב אשבילי (הריטב"א) 101b.
 יוסף בן גוריון (יוסף הכהן וספר יוסיפון).
 ר' יוסף חלוטה שעשה פירוש למנורת המאור 174b.
 ר' יוסף הלוי ב"ר נחמן שלח כתב מא"י 229a.
 ספר היחס לר' יעקב סיקלי 228a. (המזכיר חט"ו 107).
 יסוד עולם לר' יצחק ישראלי: 6a, 69a, 204a, 218a, 221b.
 ר' יעקב סיקלי בספר היחס: 228a (עיין רמ"ש, געש. ליט. ע' 92).
 ר' יצחק בן אלפרא ממלקא ששלח כתב לר"ש דוראן 228a.
 ר' יצחק אלפסי (רי"ף).
 ר' יצחק דמן עכו: 88b, 96a.
 ר' יצחק בן ששת, שו"ת ריב"ש: 151a, 223a.
 כוזרי: 83b.
 ספר הכריתות 3a, 38a, 70b, 201b.
 כתבים ששלחו מארץ ישראל מקברות הצדיקים 79b.
 כתר מלכות 41a.
 לבנת הספיר (לר' דוד ב"ר יהודה החסיד) 49a.
 ר' לוי בן גרשם (רלב"ג).
 ר' מאיר הלוי ב"ר טודרוס בפירוש אבות 14a.
 מבוא התלמוד לר' שמואל הנגיד 85a, 146a.
 מגן אבות לר' שמעון דוראן: 7a, 13a, 16a, 42a, 76b, 87a, 150b, 200a.
 מכתם 37b, 39b.
 מלחמת מצוה לר' שלמה דוראן 224b.
 מנורת המאור לר' יצחק אבוהב 49a.
 מנורת המאור לר' ישראל אלנקואה: 28a, 76a.
 ר' מנחם בן זרח בעל צדה לדרך 198b.
 מעשה יש"ו 8a.
 מקלאוס הסופר 90b.
 ר' משה הכהן (רמ"ך) 5a.
 ר' משה ב"ר מיימן - תשובות הרמב"ם 79a.
 ר' משה ב"ר נחמן (רמב"ן).
 ר' משה בן עזרא, ספרו אשכול הכופר 203a, 229b (עיי"ל).
 הסולמ"י 101b.
 ספר מצות גדול (סמ"ג) ע"י 230ab: החכמים שמצאתי בס' המצות.

- ס' העיבור לר' אברהם בר חייא 129b, 212a.
 פירוש אבות לר' מאיר הלוי 14a.
 פירוש האזהרות לר' שמעון דוראן 122b, 129b.
 פירוש ההגדה 6a.
 פירוש מגנצ"א 50a.
 פירוש למנורת המאור 174b.
 פנים חדשות לר"ש דוראן: 34b.
 צדה לדרך 198b.
 צוואת ר' יהודה בן הרא"ש 198b.
 קבלת החסיד: 7b, 23b, 84b, 103b, 198b, 200ab, 204b, 216b —
 משלשה המקומות האחרונים נראה ברור שהוא ס' הקבלה להראב"ד הנקרא
 גם כן ס' דורות עולם (עיי"ל בערכו) ודלא כדעת ר"א עפשטיין בקדמוניות
 ע' 123 שהוא לר"י החסיד. עי' צונץ, לט"ג ע' 106.
 קבלת צדיקי ארץ ישראל 228b.
 קונטרס התנאים לר' שמואל הנגיד 205a.
 ר' שלמה בן אדרת (רשב"א).
 ר' שלמה דוראן: 224a, 228b. ספרו מלחמת מצוה 224b.
 ר' שלמה ב"ר יצחק (רש"י). "בקצת פירושים מרש"י" 26a.
 ר' שמעון דוראן: 6a. עיי"ל פי' האזהרות, פי' ההגדה. אוהב משפט.
 מגן אבות. פנים חדשות.
 תוספות. — תוס' תו"ך 53a.

ה. הגהות בס' יוחסין.

המוציא לאור ספר היוחסין ראשונה בקושטנטינא שנת שכ"ו ר' שמואל שולם הרופא עשה עליו הגהות הרבה שציין אותן בשמו "אמר ש"ש". המדפיסים השמיטו לפעמים את הציון הלז עד שקשה להבחין בין דברי הספר ודברי המגיה. ר' שמואל שולם כתב גם הקדמה לס' יוחסין הנדפסה בהוצאת קושטנטינא אבל בהוצאות הבאות השמיטוה ויען כי מהדורת קושטנטינא יקרה מאוד במציאות ארפיס פה שנית את ההקדמה הזאת:

(1b) אמר שמואל בן לאדוני זקן ונשוא פנים כה"ר משה שולם נ"ע מאת ה' היתה נסכה וסכה קרובה להעיר את רוח גבירתי עטרת תפארתא אשת חיל מ' אסתר מב"ת נודע בשערים בעלה נשא ונעלה כה"ר אליא

הנדלי נ"ע אשה יראת ה' אשה חכמה אשה גדולה במעשיה. שמש צדקה ומרפא בכנפיה מכנף הארץ יבואו העניים והאביונים כל הנחשלים לשמע און ישמעו מבין עם תלמיד ובכל יום ויום סביב לשולחנה חבירים מקשיבים והמה חכמים מחוכמים חגרה בעוז והדר לבושה ותאמץ ורועותיה לתת לאיש כפי מהללו ויריה שלחה לאביון בחדר משכבו חדר בחדר ולא בקולי קולות יתומים ואלמנות ידה חלקתה להם והנערות הראויות לבוא אל בית הנשים ואין לאל ידיהן הלא הן תעגינה מפרי ידיה נש"א ינשאו עמדה ובזבזה כל אוצרותיה בנתה בשמים עליותיה מקום שאין היד שולטת ולא איתי אינש די יחוינה, הן אלה קצות דרכיה דרכי נועם רבו כמו רבו עצמו מספר ויום ליום היינו מספרים על השלחן אשר לפני ה' כבוד הספר הזה אשר אנכי בקרבו ואת יקר תפארת גדולתו ותועלתו הנמרץ לכל אשר בשם ישראל יכנה והחכמים השלמים כשמעם הדבר הזה כולם יענו ורבים יחלו ויאמרו אלי אפשר שתעשנו בדפוס ותקבענו כיון ונהנה בו כל ישראל כאיש אחד חברים כי כתב אשר נכתב יקר בימינו כסף רבה ולא כל אדם זוכה להעתיקו ולהכתיבו על ספר בדיו מה שאין כן במודפסים. כל הרוצה ליטול יבוא ויטול בשצף כסף דינר ובשוה דינר, שמעה גבירתי והבן לה פיה פתחה בחכמה ותאמר אלי קום קרא לתבונות עמוד על עמדך ואני אהיה למחזיק בצל הכסף עד יצא לאור משפט הספר הזה ומעשהו לזכות את הרבים וזכות הרבים תלוי בכך זאת אשיב אל לבי עשה עד שאתה מוצא מוציא כסף מאוצרותיה וחוט של חסד משוך על פניה לכן קהל ישראל שימו לבבכם שיתו לבכם הודו לה' אשר נתן בלב הגברת להוציא לאור תעלומי הספר היקר הזה, ה' יגמור בעדה למען תמוצו והתענגתם מזיו כבודה ואשא משלי:

היטיבו נגן הרבו שיר
כי מצאנו אם למקרא
ודעו וראו אנשי שכל
דמו אסתר מן התורה.

ולמען ספר את עשר כבוד גדולת תהלת הספר הזה אהל תת גדלו בהקדים (2a) השמנה דברים הכוללים בכל ספר מדע והשכל להבין אמרי בינה כאשר הוא מוסכם בפי כל המפרשים הקודמים והמתאחרים המתקדשים והמטהרים.

אמר שמואל ידיעות החכמה מאין תמצא יקרו לה שמנה פנים מהבחינות ותחת ארבע תוכל שאתם א) כוונת הספר ר"ל אי זה ספר שיהיה נכוין לדעת במועצות ודעת כונתו הראשונה וכוונת כל חלקי אותו הספר ומוזה תמשך בחינה שנית כי אחר שידענו הכוונה ראוי לדעת באמת תועלת אותו הספר ואם הוא כולל או פרטי. ב) לדעת מדרגת הספר ומעלתו מבין שאר הספרים המונחים באותה חכמה ומוזה נשיג בחינה ד' לדעת יחס הספר

הנה מבין שאר הספרים המונחים בשאר החכמות ויחס הספר בעצמו אל
 הספרים הנעשים באותה חכמה ר"ל אם הוא יחס החלק אל הכל או הכל
 אל החלק ג) לדעת אופן הלמוד הנעשה בו מאי זה מין מההקשים אם הקש
 במוחלט ואם חפוש ואם חקירה או הקש החלוף או הקש ההדמות ואם הוא
 מין ממיני המופתים ר"ל מופת ראייה או מופת סבה או מופת במוחלט מזה
 תולד החלוקה הששית כי אחר שנדע אופן למודו צריך לדעת אופן חלוקו
 אל כמה חלקים יתחלק כדי להקל מעל המעיינים ולהדריכם אי זה דרך
 ישכן אור ד) לבאר שם מחבר הספר אם ראוי להשען עליו ומזה תמשך
 בחינה ה) לדעת מה שם הספר המונח כי על הרוב שם הספר מודיע לנו
 נושא אותה החכמה הכתובה בספר ההוא ועתה אבוא לבארם באר היטב א'
 לא' למצוא חשבון ונאמר כי כונת הספר הזה להודיע ולזכור ימות עולם
 מימות אדם הראשון עד זמנו של הרב המחבר באופן היותר נאות והוא
 בספר דברי הימים ויתענגו בו כל ישראל כקטון כגדול מצורף לזה שיש
 בו דברי הימים למלכי אומות העולם כי הנפש תתענג בקריאת ענינים
 קדומים לקחת מוסר השכל מוסף על זה שנדע קבלת הרבנים הפרושים
 ושלשלת קבלתם האמיתית איש מפי איש ועד משה רבינו ע"ה לא כן
 הקראים אין להם על מה שיסמוכו ענין וערפל סביבם אמנם התועלת הנמשך
 אל המעינים ביחוד הנה הוא מביא כללים רבים ונכבדים לדעת פתח שער
 התלמוד אין יוצא ואין בא אליו זולתם גם מביא קצת דינים ומשפטים
 צדיקים בהזכירו החכמים אשר חדשו אותו הדין כאשר תמצא בהזכירו את
 ר' יוחנן וזכר שם אם מותר לשים התפילין על הכובע או על איזה לבוש
 שיהיה צלל במים אדירים והעלה חרס בידו המאיר לארץ ולדרים וגם
 במקומות אחרים העמיק הרחיב גם במקומות רבים הזכיר דעת חכמי הקבלה
 באי זה דין אשר חדשו כפי שרשי החכמה היא אשר היא חכמה אמיתית באמת
 באופן שהתועלות (2b) הנמשכות ממנו שלמים וכן רבים וכוללים דמה בזה
 אל תורתנו הקדושה והתמימה כי ליושבים לפני ה' יהיה סחרה ואתננה
 ותועלתה כוללת ג"כ אל המון העם האנשים והנשים והטף' הבחינה הב' והיא
 מדרגת הספר הנה אומר שמדרגת הספר הזה אצל המחברים בחכמה הזאת
 הוא אחרון שבכולם כי הראשון אשר חבר בהתייחסות החכמים וזמניהם
 היה רבינו שרירה גאון ז"ל ואחריו הרב מורה צדק ז"ל בתחילת פי'
 המשנה ואחריו בעל ס' דורות עולם הלא הוא הרב החסיד כה"ר אברהם ן'
 דאוד ז"ל הנהרג על קדושת ה' אחריו בעל צדה לדרך אח"כ בעל נחלת
 אבות ואין בכל אחד מהם ואפילו בכולם ענין שיהיה מספיק לידיעה הזאת.
 אבל בספר הזה מודיע הצורך אל החכמה הזאת כאשר עיניכם הרואות ב"ה
 כי לכל הקודמים אליו השיג עליהם ועל בעל דורות עולם ידבר נפלאות

ומליץ לצד הרמב"ם ז"ל ימלל ואמנם יחסו אל שאר הספרים המונחים
 בחכמה הזאת הנה הוא יחס הכל אל החלק כי הוא כולל אל כל הספרים
 המונחים בידיעה הזאת ואמנם בערך החכמות היוצאות מתלמודינו הוא
 יחס החלק אל הכל ר"ל כי זאת הידיעה היא חלק מעט מוער בערך אל
 החכמות היוצאות מהתלמוד אשר רבו מארבה ואין להם מספר אבל עכ"ז
 זאת הידיעה מקנה אמונה שלמה בגוף האדם והיא שלשלת הקבלה עד
 מרע"ה. הבחינה הג' והוא אופן הלמוד הנעשה בו אומר שחכמות התלמוד
 יש להם שערים אחרים וי"ג מדות לא שערום דרכי ההקשים ההגיוניים
 וגם כי הקש החלוף דומה אל מאמר דאי לא תימא הכי והקש ההמשל שוה
 אל גזירה שוה כאשר אמר הגר"ל כי רז"ל כאשר שערו בחולשת ההקש
 הנה אמרו אין אדם דן גזירה שוה לעצמו עכ"ז יש לתלמוד דרכים אחרים
 וכאשר רצו להשוותם ולדמותם לא נשא האדן אותם ואף גם זאת בספר
 הזה בנדון דידן אין צורך אליו לדרכי ההקש רק בידיעת חלקי הספר
 הזה והכרת מסלוליו יספיק אל המעיינים בו ואין צורך אליהם אל אורך
 ההצעות רק במעט קט יובנו דרכיו וזוה נבוא אל ידיעת חלקיו ואומר כי
 ידיעת חלקיו מפורסמים ונודעים כי בראשונה ידבר מדורות אדם הראשון
 עד התנאים הנמצאים בחרבן בית שני אח"כ מזכיר התנאים אשר מזמן
 החרבן עד רבינו הקדוש. אח"כ מביא כל התנאים על דרך אלף בית אח"כ
 סדר כל האמוראים על ערך א"ב אח"כ מביא האמוראים כולם שבעה דורות
 כפי מה שסדר אותם בעל דורות עולם ומשיג עליו. אח"כ זוכר חמשה דורות
 של רבנן סבוראי אח"כ כותב ח' דורות של גאונים אח"כ מביא כל הרבנים
 מזמן רב אלפס עד זמנו של הרב המחבר אח"כ מביא דורות העולם בכללות
 ע"ד שהאמינו חכמי (3a) האומות כי הפרש גדול יש בין חשבוננו לחשבונם
 ובעל הספר הזה נתן סימן א"ת ל"ג השמן והם אלף וארבע מאות ושלשים
 ותשעה שנים. ותועלת הידיעה הזאת היא לדעת סכלותם ולהשיב עליהם כמו
 שארז"ל לא תלמוד לעשות אבל אתה למד להשיב הבחינה הדי' לדעת מחבר
 הספר הזה דע לך שזוה המחבר היה חכם גדול בקי בחדרי התלמוד בבלי וירושלמי
 ספרא וספרי והמדרשים כולם על ציצית לשונו כאשר יבין שמועה מי
 שיעיין בספר הזה ועוד חבר ספר א' בהשלמת מה שהשמיט ר' נתן בעל
 הערוך והוא ספר נפלא גדול עד מאד נמצא בדמשק מלבד זה מוסף על
 חכמתו היה חכם שלם בלמודים שלם בתכונה למד קתדרא בסלאמאנקא
 עשה לוחות חדשות ולוחות כל הגוים הקודמות אליו כאין. נגדם והאומות
 בעצמם פסלו ושברו כל הלוחות הקודמות אליהן והסירום מגבירות. קיימו
 וקבלו עליהם מעשה ידיו להתפאר ולא ישנו את תפקידם וזוה תמשך ידיעת
 שם הספר הזה והוא ספר יוחסים כי הוא מספר כל יחסי העולם מימות אדם

הראשון עד זמנו אשר היה זמן אריות שבחבורה הרב ר' יצחק אבוהב תנצב"ה והרב ר' יצחק די ליאון יעמ"ש והחכם בעצמו ג"כ נותן טוב טעם ודעת לקריאת הספר הזה ספר יוחסין תראנו בהקדמתו ועם זה אשים לדרך פעמי מרבבות קולוסמי ואחל בהקדמת בעל הספר חכם ושלם כמו"ר אברהם זכות נ"ע ואחלה פני כ"ת שאם לשונו לא תמהר לדבר צחות ודברי הספר אינם כל כך ערבים עם כל זה לא תקטן בעיניכם מעלת הספר לפי שבעל הספר הזה התחיל ללמוד רב בשנים כי מלפנים לא היתה תורתו אומנותו אחר כך האיר עיניו ה' צבאות ולמד תורה וחכמה והגיע לו תורה וחכמה וגדולה במקום אחד, לכן אלופי וגבירי הטו אזנכם וראו בעין שכלכם שמעו ותחי נפשכם.

עד כאן דברי הקדמת ר' שמואל שולם.

ר' שמואל שולם היה חכם גדול בקי בחכמות ובספרים כמו שנראה מהגהותיו. הוא קרא בתאריכי המחמדים (יוחסין 6b) ובס' זכרון חיי המלכים (42b) ובספר בן גוריון הגדול (11b, 42b) אשר העתיק מתוכו את ס' יוסף הכהן נגד אפיון הנדפס בסוף הוצאת קושטנטינא (קס"ה א'; יוחסין השלם בתשלמו ע' 1 והלאה). בידו היה התלמוד מדפוס ראשון (74) וס' מגילת סתרים לר' נסים גאון (151a).

ר' שמואל שולם סידר וערך את ס' יוחסין אשר בידינו. הוא הכניס אל תוכו כמה חיבורים אחרים אשר הגדילו את ערך הספר כמו אגרת ר' שריירא גאון וספור ר' נתן הבבלי. גם היה בדעתו להאריך על כל הגזרות והשמדות אבל כנראה לא עלתה בידו עי' על זה ברשימתו הגדולה של רמ"ש ע' 2479 באריכות.

ב) בהוצאת קראקא הוסיפו המדפיסים בסופו (דף קנ"ו ב') את הפרק הי"ח ממאמר הרביעי מס' יסוד עולם לר' יצחק ישראלי עם הגהות מה"ר משה איסרליס ז"ל (הרמ"א) בעל המפה. הגהות אלו ושאר ליקוטים הנוספים עליהם מס' יוחסין אחר ומס' קבלה אחד ושאר חיבורים יש להם ערך רב לתולדות הפוסקים אבל קצתם אינם להרמ"א ז"ל כמו שהוכיח רמ"ש ברשימתו הגדולה ע' 1832 ובספרו געש. ליט. ע' 90 כי בדף קנ"ו ב' מובא ספר תורת העולה להרמ"א ובדף קל"ג מובא מס' עבודת הקדש דפוס קראקא (שנת של"ח) הנדפס אחרי מות הרמ"א כמה שנים (עי' רמ"ש שם).

ג) הגהות הר' יעקב עמון (יעב"ץ) נדפסו בס' יוחסין השלם אשר לפנינו העתיקן המו"ל ר"צ פיליפאווסקי מגליון ס' יוחסין דפוס קושטנטינא המנוח בבית המדרש בלונדון. רוב הגהות אלה מוסבים על סדר התנאים והאמוראים. על גליון הסיפור ע"ד ספר הזהר כתב הג' יעב"ץ כי ס' הזהר יצא מחבורת תלמידי רשב"י מ"מ האי לישנא בישא למיחש ליה מבעי כי

אמנם לדעתי גם זה אמת שנתערבו בס' הקדוש ההוא איזה חדושים מר' משה ליאון או מזולתו חכם ספרדי ואין ספק בעולם בכך כמו שאוכל להוכיח בסיעתא דשמיא בברור גמור⁴⁰. מזה נראה שכתב הגהותיו קודם שחבר ספר מטפחת ספרים.

ו. תוצאות ספר יוחסין.

א. ספר יוחסין נדפס ראשונה בקושטנטינא בשנת שכ"ו ע"י הרופא ר' שמואל שולם מנזא אמון. המונת הספר הוא ⁴⁰ מספר הדפים לא נרשם. סכום הדפים קע"ד. הספר מחזיק מ"ד גליונים מסומנים במספרים עברים ודף השער מן המנין ועוד נוספו בסופו שני דפים מן גליון מ"ה. תוצאה זו יקרה היא במציאות ולא נמצאו היום רק אקסמפלרים אחדים בעולם. רמשי"ש חושב כי גנזו את התוצאה הזאת מפני שכתוב בה המאמר על זיוף ספר הזהר (דף קמ"ג ע"ב) אשר השמיטוהו המדפיסים הבאים (רמשי"ש. געש. ליט. ע' 89). וזה לשון שער הספר:

ס פ ר י ו ח ס י ן

אשר און וחקר החכם הפילוסוף שלם בלמודים כמה"ר אברהם / זכות המכונה זאקוטו ז"ל להורות שלשלת קבלת התורה ממשה / רבינו ע"ה עד זמן המחבר ז"ל גם יצורף אל זה שאלה ותשובה / של רבינו שרירה ז"ל בשלשלת הקבלה וקצת דברי הימים / למלכי ישראל ומלכי האומות וענין הנשיא הנקרא ראש גולה / ומה היה משפטו מאת העם וישיבת סודה וישיבת פומבדיתא / וענינים נפרדים ומעשים אשר ארעו את אבותינו נמצאו בספרי' / מפוזרים ובפרט בספר בן גוריון הארוך וספור ענין אחד שהיו / בישראל קרוב לחרבן שלש כתות הפרושים והנוזירים הנקראים / והצדוקים ומנהג ודת כל כת מהם ומשם מתבאר כי / הצדוקים אינם הקראים אשר בזמנינו כי אלו מודים בשכר / ועונש ותחיה מה שאין כן הצדוקים נדפס בהשתדלות / נמרץ של החכם השלם הרופא המובהק כמה"ר שמואל / שולם נר"ו פה קושטאנדינא קרית מלך רב / אדוננו המלך האדיר שולטאן / סולימאן האל ישיבהו אליה בשלום ובמישור ויתן את כל / אויביו נגפים לפניו וכל אשר יעשה יצליח אכ"ר ותהי ראשית / מלאכתו יום ד' כ"ה תברכו לחדש סיון שנת כי נעו"ר / ממעון קדשו.

מעבר לשער הזה עד דף ג' א' נדפסה הקדמת המוציא לאור ר' שמואל שולם. אח"כ באה הקדמת המחבר ר' אברהם זכות (מדף ג' א' עד דף ה' ב'). גוף הספר המתחיל מן דף ה' ב' אינו נחלק לא למאמרים ולא לפרקים. מדף ה' ב' עד דף ו' ב' דברי ימי העולם מן היצירה עד סוף

התנאים על סדר זמנים. מן דף ך' ב' עד דף ע"א א' נרשמו שמות התנאים על סדר א"ב. מדף ע"א א' עד דף ק"ג ב' נמצאים ערכי האמוראים על סדר א"ב, אה"כ סדר דורות האמוראים בקיצור מדף ק"ג ב' עד דף קט"ו א'. מן דף קט"ו א' מתחלת אגרת ר' שרירא גאון אשר נדפסה בה פעם הראשון (עד דף קכ"ט א'). מדף קכ"ט א' והלאה נדפסו ליקוטים שונים: דורות העולם בקיצור מאדם ועד ר' דוד בן זכאי (קכ"ט א') ואלה המעלות שנתעלתה בהם ישיבת סורא על פומבדיתא (מדף קכ"ט א' עד דף קל"ד ב'). מדף קל"ה א' עד דף ק"ם ב' נעתק כמעט אות באות מספר הקבלה להראב"ד. מן דף קמ"א א' מתחיל הפרק החשוב על דורות האחרונים החותם בדף קנ"א ב' בהגהת ר' שמואל שולם: נלכדה קושטנטינה ע"י התוגר הגדול מלך מלכים סולטאן מחמד נצב"ה שנת הריג יום ג' למאיו שנת אלף ותנ"ג לנוצרים והסימן שישי ושמי בת אדו"ם סימן תנ"ג. אה"כ באה עוד הערה קצרה לרש"ש ומדף קנ"א ואילך נמצא מאמר גדול על דברי ימי ישראל והעמים על סדר זמנים מהיצירה «עד בא אדוננו עטרת ראשינו המלך הגדול והאדיר מושל בכל קצות העולם סולטאן סלים יר"ה ותנשא מלכותו». מתחילת גליון מ"ג (דף קס"ה א') נמצא ספר יוסף הכהן ך' גוריון הכהן נגד אפיון המדקדק אכסנדרני עד דף קע"ג ב'. בסופו כתוב: «תם ונשלם. כתב על זה רופינו איקליניץ תמה אני על יוסף הכהן ברצותו להפוך בזכות תורתו ומולדתו ועמו נגד אפיון והביריו הביא כל כך ראיות מספרי היונים והפנקיי והמצריים עם היותו יהודי נולד וגדל בערי יהודה ואיך קרא כל אלה הספרים והפיל כל דבריהם ארצה ועל פניהם הוכיחם». הדף האחרון, דף קע"ד, מחזיק ספר «זכרוני הכותיים». בסוף הספר כתוב: «תושלב"ע רבני וגאוני קושטאנטינא גזרו אומר בגורת נחש שזה הספר לא יודפס עד משך י' שנים רצופות ואף אם יודפס בערי הגוים לא יהא רשאי שום יהודי לקנותו ועל ישראל ועל רבנן בכל מקום שהם תבא ברכת טוב».

ב. ספר יוחסין יצא שנית מתחת מכבש הדפוס בקראקא בשנות ש"ם עד שמ"א. הספר מחזיק קס"ח דפים בתמונת⁴⁰. מעבר לשער הספר נדפסה מליצה מאת המגיה ר' שמואל בן הקדוש ר' יצחק פיהם. הקדמת ר' שמואל שולם נשמטה. מדף ב' מתחלת הקדמת ר' אברהם זכות כמו בדפוס קושטנטינה. מדף ה' דף עד ז' א' נמצא סדר הדורות מאדם עד אברהם אבינו אשר לא נמצא כמוהו בתוצאה הראשונה וגם נראה שאינה מר' אברהם זכות. מדף ח' א' והלאה נדפס הכל כמו בתוצאת קושטנטינה רק שלפעמים נשמטו ענינים כמו דף ט"ז ב' בערך יהושע בן פרחיה נשמט המאמר על ישו הנוצרי מאימת הצנזור ובדף קל"ג השמיט המוציא לאור את המאמר על דבר ספר הזהר. המאמר על דברי ימי העמים ומלחמותיהם חותם בדף קנ"ד בזה"ל: «ואז

הסתירו הענין קרוב למ' יום עד בא סולטאן סלים המלך התוגרמיי. אח"כ הדפיסו את «זכרוני הכותיים» (דף קנ"ד א' עד קנ"ה א'). מדף קנ"ה והלאה באו ליקוטים מספר ארחות עולם לר' אברהם פריצול עד דף קנ"ו א'. ושם ע"ב מתחיל בזה הלשון: אלה דברי הגאון מהר"ד משה איסרליס ז"ל. סדר הקבלה שהעתיקתי מספר יסוד עולם וכו' עד דף קס"ד א'. אח"כ נוסף קטע אחד מ«ספר יוחסין» הכולל שמות הרבנים מימות י"ש"י עד מהר"ר שכנא ז"ל רבו של הרמ"א (עד דף קס"ה א'). בסוף הספר נדפס «סדר עולם זוטא עם תוספות פרטי שנות עולם» מדף קס"ה ב' עד קס"ח ב'.

כל תוצאות ספר יוחסין הבאות אחרי תוצאת קראקא נמשכו אחריה ואלה הם: אמשטרדם תע"ז. זולקווא תקנ"ט. שם תקס"ה. קיניגסברג תרי"ח עם קצת הערות לדברי בעל יסוד עולם מאת ד' יעקב בכרך. לבוב תרי"ח. זיטאמיר תרכ"א. ווארשא תרל"ו. שם תרנ"ח.

ג. ספר יוחסין השלם אשר לפנינו נדפס ע"י ר' צבי פיליפאוסקי בלונדון ועדינבורג בשנת תרי"ז עפ"י כתב יד המונח באוקספורד קובץ 2202 (מקודם 504 Hunt.) אשר נמצאה העתקה ממנו בספריית הח' אלחנן הכהן אדלר קובץ 2598, 2792 (ע"י רשימתו ע' 44).

מהדורה זו של ספר יוחסין יצאה ג"כ מתחת ידי הר' שמואל שולם רוב החלק הראשון שלה מסכים עם מהדורת קושטנטינא. היא מתחלת בהקדמת המחבר (1a עד 3b) המאמר הראשון כולל את דורות העולם עד סוף התנאים וסדר התנאים ע"ס א"ב משונה קצת מרשימת התנאים שבהוצאת קושטנטינא (מדף 4a עד 80b). אחר המאמר הזה נכנסו ליקוטים שונים ובפרט שאלת ר' יעקב ב"ר נסים מקירואן לר' שרירא גאון ע"ד התואר רב ורבי נעתק מס' הערוך (83b) העתק מספר קבלת החסיד שבנרבונה (84b) השגות על תוספות (86b) ליקוטים מס' מגן אבות לר"ש דוראן (87a) ועוד ליקוטים בענין החוש והנבואה (87a עד 88b) אח"כ מאמר מספר אחד לר' יצחק דמן עכו (88b) כללים מס' יוסף בן גוריון (90a) ליקוטים מסדר עולם זוטא (92a עד 94a) ומאמר על שבח הפייטנים לר' יהודה אלחריזי מס' תחכמוני (94a). אח"כ הרפיס המו"ל הספור על זיוף ספר הזוהר מהוצאת קושטנטינא (95a עד 96b). המאמר השני כולל את שמות האמוראים ע"ס א"ב משונה הרבה מהפרק המתאים שבהוצאות האחרות ומכיל כמעט כפלים שמות מהוצ' קושטנטינא. ובסופו נמצא סדר האמוראים לזמניהם על סדר הדורות (עד דף 203b). המאמר השלישי מתחלק לב' פרקים: סדר רבנן סבוראי (204) וסדר הגאונים (205 עד 207). בסופו הרפיס המו"ל ס' שחיטות אלדר הדני עפ"י כ"י אוקספורד אחרי. המאמר הרביעי כולל סדר הרבנים עפ"י ס' הקבלה להראב"ד (209 עד 216). המאמר החמישי

מדבר על דורות האחרונים (217 עד 230) עד זמן הגירוש ובסופו נמצאו סיפורים על כמה גזרות ושמדות וכתבים מארץ ישראל ורשימת החכמים המובאים בסמ"ג וכדומה. שם נחתם הספר כמו שכתוב בכ"י בסוף המאמר הזה (230): "נשלם ספר יוחסין שבת לאל מושיע חוסים". אחריו נספה עוד מאמר ששי על דברי ימי האומות עם הרבה הוספות מאוחרות (עד דף 250). המו"ל הוסיף עוד בסוף הספר סדר תנאים ואמוראים עפ"י כ"י.

ה"תשלום" לס' יוחסין השלם הכולל את ס' יוסף הכהן נגד אפיון ובנין הורדוס ואגרה ר' שרירא גאון. בהעתקה עברית מאת המו"ל, אגרת ר' אברהם פריצול בענין עשרת השבטים ואגרת יהושע בן נון נערך ע"י המו"ל ר"צ פיליפאווסקי ואין לו שום קישור עם ס' היוחסין עצמו.

ז. תיקונים והערות.

את התיקונים אשר ערכתי בפרק הזה אספתי מתוך שלשה ספרים שהשתדלו בהם חוקרים לתקן את המעוות שבס' יוחסין ע"י טעויות המעתיקים והמדפיסים ואלה הם: א) תיקונים עפ"י כ"י אוקספורד מאת ר"א נייבויר בהקדמתו לס' סדר חכמים וקורות הימים, אוקספורד תרמ"ח ח"א ע' XV בהערה. ב) הערות ותיקונים לס' יוחסין מאת הח' לאב בריווי הצרפתית חס"ט ע' 223 עד ע' 235 (נדפס גם בתוצאה מיוחדת ממחברתו על ר' יוסף הכהן ע' 45 עד ע' 57 ג) תיקונים והערות כ"י מאת הח' ר"נ ברילל אשר העתקתי מגליון ס' יוחסין השלם המונח בספריה העירונית בפפד"מ Auct. Hebr. 3775.

2b	שורה ז': מי התיר למחברים לכתוב הפסקים	8a	כ"ה: לאפוקי יוסף בן גוריון:
6a	ל"ה: והרמב"ם כתב: ע"י אוצר חכמה ח"ג ע' 68.	26a	ל': עם בר נש (תחת כרכש).
	ל"ז: ובתורת האדם: להרמב"ן דף מ"ז ע"א.	28a	כ"ח: מנורת המאור האחר.
6b	ל"ב: ויש מדרש: ע"י תוס' מנחות ל"א.	38a	מ"ב: וכריתות (תחת בריתות).
	ל"ג: שני אלפים ותפ"ח: בס' הקבלה תפ"ט.	47a	ט': ובחלק חוה: מס' תולדות אדם וחווה לר' ירוחם.
7a	ג': במצות: בסמ"ג עשין קי"ב.	48a	י"ד: ובתחלת ספרא.
	ח': ממגן אבות ע"ה א'.	70b	ל"ט: בס' כריתות לר' שמשון.
7b	ל"ח: ובימי פלגש בגבעה: ע"י שה"ק ד' ב'.	79a	ל': דמעשר שני ירושלמי.
		80b	י"ט: עד אימתי ארוס.
		81b	י' ועוד אמר: ע"י ס' הסבלה להראב"ד דף י' ב' ולי"א ב'.

- 212a ל"ו: אלף וס"ז לנוצרים.
מ"א: פרמש.
- 212b י"ב: ובגאנה.
- 213b י"ג: ודודו ר' יוסף.
- 214a ל"ה: מן הכלל יצא.
- 214b ל"א: ונקראת גרגאן וטברסטאן.
ל"ב: נהר אתל.
- 215a ל"ח: וכמעט לא הפכו.
- 215b ח': והיא בסחרה.
- י"ח: מן תנגה (תחת: האוגרי).
כ"ח: על גבע רקח ועיר מקלט הגולה.
- 217a ד': ספר המצות (תחת: מצרנות).
שם: נפטר שנת תשצ"ח.
- 217b ז': שרתמוקש.
- ט"ו: ובן חמשים שנה.
- 218a ט"ז: צ"ל ר' אפרים תלמיד ר"ף.
הריב"ן וכו'.
- כ"ג: ועשה ספרי התכונה שנת תתק"ה והיו חייו ע"ה שנה ונפטר בשנת תתקכ"ה בקלהורה אבל אני.
- כ"ה: ונפטר שנת תתקנ"ד.
- כ"ח: מא"י מי שראה.
- 218b ג': רמירו.
- 219a א': אולי צ"ל לא עשה הרשב"א.
ל"א: שנת תתצ"ה.
- 219b י': קרוב לחמשים שנה.
י"א: בשנת תק"ב.
- 220a ז': ולחכמי לוניל.
- 220b א': נימוקי ר' שמואל ב"ר מאיר.
כ': ומת בשנת תתקמ"ה.
ל"ז: הר' יוסף בן צדיק (מוסב על בעל זכר צדיק).
- 83b כ"ב: ובעלי הקבלה.
- 86b מ"ג: בירושלמי בפסחים.
- 88b י"א: בנאברה בקשטיליא (או באישטילא).
- י"ט: ואמרת לאמתתו.
- כ"א: בלשון ירושלמי תאמין.
- כ"ב: בלשון קודש אל תאמין:
- 89b ט': אל עיר טלאבירה.
- 94b ה': מקורם ברוך.
- מ"ג: ר' יצחק בן קרישפין.
- 95a כ"ב: בני שושאן.
- 95b א': ובלארידה.
ג': אריבאל.
- 151a ה': במגילת סתרים: כעין זה נמצא בס' המפתח לר"ג דף י"ג א'.
- 180b ז': בערך דל.
- 204b ו': ר' יצחק.
- י': נעקרה מלכות.
- 205a ז': רבא בר נטרונאי.
י"ב: ועשה ס' נכבד.
- כ"ה: שמואל בר מרי שנת תק"ח.
- 205b כ"א: ועגן זה מבית דוד.
כ"ד: להיות ראש גולה.
- 206b י': ונפטר שנת תרמ"א.
- 207a ב': וכת גדולה מהקהל.
י"ד: לאחר שחיבר.
- מ"א: אולי צ"ל בשנת תש"ך.
- מ"ב: רב שרירא והאריך ימים כי כמו.
- 209a י"ב: וברח האחד מבני חזקיהו.
- 210a ו': היתה לאחד מבני פיליגא.
- 210b ל"ז: כמו שהיה לפני כן.
ל"ז: לא הוסר הרב.
- 212a י"ז: שאהון.

- 220b ל"ח: חובת הלבבות נעתק שנת
מ"ג: הארוך שנת תתק"ם.
221a ו': פולג.
ט"ו: הרב ליאון בגירונה.
י"ז: הרב הגדול אשר האציל.
ל"ט: שהוא איסטורגא.
221b ז' במצות ע"ה בהסמ"ג.
כ"ג: הר"א תלמידו של הרמב"ן.
222a ח': בענין מהאלף וכ"ב.
כ': הקבור בשקביא [בכ"י כתוב
אח"כ] נפטר הרמב"ן בעל
החידושים בירושלם שנת כ'
והוא ורבי יונה תלמידו בני
שתי אחיות מגירונא.
222b י"ט: גדול מגדולי אזור
(Evreux?).
כ': שנת נ"ג והוא אבי ר' משה
שעשה משכן.
223a י': שהיה בחדש אבי.
224a ו': ומי יוציא משם דין.
ט': ופסק הרא"ש אשריו וא"ח.
והרא"ש נפטר (וע"י בריווי
ט"ז 233).
י"ט: חוקת הדיינים [בכ"י כתוב
אח"כ] רבינו יעקב בן הרא"ש
מיד אחר שנפטר הרא"ש עשה
הד' טורים בשנת פ"ט וצ'
כ"ה: ע"י ר' אהרן הכהן.
ל': שנת נ"ס.
ל"ג: אצל הר' יצחק קפאנטון.
224b כ"ה: שלא ראה הרמב"ן הזוהר.
225a ו': ויתר נביאים.
ט': הר' משה הכהן מטורדוש
לייאש.
ל"ה: קמו על היהודים.
- 225b א': בשנת קנ"א עד עק"ב.
י"א: ובזה הזמן שנת ק"ט.
כ"א: גלח פרא ביסינטי.
כ"ד: וע"י דונה קטלינא.
כ"ה: והמירו בישראל.
226a ג': ושם חנה יואב.
ה': שהיה בסמורה בשנת.
י"א: שנת קפ"ב.
ל"א: וביום המילה.
ל"ה: וכן ג"כ רמז אל קדמות.
226b ו': ר' יצחק קפאנטון.
ט"ו: בשנת רי"ג.
כ"ו: וביום שבת כ"ז לסיון.
כ"ז: יהודים משיפולביגה.
מ': מרקס די קליס.
227a כ"ו: בסוף אבריל.
ל"ט: ואם לאו יהיה.
שם: צורך היהודים בד'
לדיזיימרי.
מ': בפרז מוגא אצל שטרין
נגזר הגירוש.
227b א': לדעת ולחשוב.
228a ו': ולר' שלמה בנו.
מ"ג: לעיר שמה שועיב.
228b י"ב: הנקראת טראבלוס.
229b כ"א: אלקורטובי נולד במלאקא.
ל"ב: ואבן זכריה ו' תבון.
230a ב': ביגאר.
230b כ': מנחם ברדימס.
232b ל"ו: שמה סילקיא.
מ"ב: אלישא הוא איים
אליספונטי.
מ"ד: והיא גיפרי.
233a מ"א: באמצע תיגרי.
233b ל"ג: למלוך בטישליא.

- 233b מ"ב: וקורין לה פרושרפינא
 234a ל"ב: ואז היה אשכנשו.
 234b ד': ששמה תרמותה.
 244b י"ג: שעשה ספר יוסיפון.
 248a ט': אבל אני מצאתי בספרים.
 249b ל"א: יצחק היהודי אבן עמראן.

ח. מפתחות.

(א) מפתח השמות.

מפתח זה המוסב על ספר יוחסין השלם שלפנינו מכיל רק את שמות החכמים שחיו אחר חתימת התלמוד. את חכמי האומות ומלכיהם לא רשמתי רק לפעמים חוץ מאותם הנזכרים במאמר הששי כי לא מצאתי בזה שום תועלת מדעית. רשימת חכמי התלמוד המובאים בספר יוחסין דפוס קראקא נמצאה בספרו של המלומד וואלף ביבליוטקה בחלק השני עמ' 754 עד 780.

ר' אברהם ב"ר נתן הירחי 221b, 222a.	אבוקר"ט הרופא 10b.
ר' אברהם אבן עזרא 216b, 217b, 218a.	אבי העזרי (ראבי"ה) 222a.
ר' אברהם דקולוניא 87b.	אבלט חכם בתכונה 192b.
ר' אברהם ב"ר שרירא גאון 206a.	ר' אברהם בן אסמעל 222b, 224a.
ר' אברהם הנשיא בן שרתומקש 217b.	ר' אברהם ביבאגו 226b.
ר' אדא גאון 205b.	ר' אברהם בנבשתי 226a.
ר' אהוב הנשיא ב"ר מאיר 216b.	מר אברהם גאון 206a.
ר' אהרן הכהן מלוניל 224a.	ר' אברהם ב"ר דוד (הראב"ד) 85b, 217a, 219a, 220b.
ר' אהרן הלוי (הרא"ה) 222ab.	ר' אברהם בן דאויד הלוי 220a.
ר' אהרן בן סרגדא 207a.	ר' אברהם בר דוד בן בנו של הרמב"ם 219b.
ר' אהרן מפלוג 221b.	ר' אברהם זכות הזקן 223a.
ר' אחאי משבחא 109b, 205a.	ר' אברהם ב"ר חייא הספרדי 204b, 217b.
ר' אחונאי 206a.	ר' אברהם ב"ר יצחק אב"ד בעל האשכול 85a, 214b, 217a, 220b.
ר' אחי הכהן 206a.	ר' אברהם הלוי בוקרט 174b.
ר' אחילאי ב"ר חנילאי 206b.	ר' אברהם לטיף 229b.
ר' אחילאי בר רב מרי 206b.	ר' אברהם בן מיגש 221a.
אלדד הדני 207b.	ר' אברהם בן הרמב"ם 220a.
ר' אליעזר הלוי 221b.	
ר' אליעזר ממיץ 221b.	
ר' אליעזר ב"ר נתן 221b.	

- ר' אליקים 221b.
 אלמנסור המלך 210b.
 ר' אלעזר מגרמישא 221b.
 ר' אלעזר בן מזה 221a.
 ר' אלעזר הקליר 36a, 52b, 218a.
 ר' אלעזר ב"ר שמשון 221b.
 אלפונשו המלך 215a, 221b – אלפלטון 10b.
 דון אנריקו 224a.
 ר' אסומאי ב"ר מרדכי 206b.
 ר' אפרים תלמיד הרי"ף 218a.
 ר' אפרים תלמיד הרמב"ן 218a.
 ר' אפרים מרינגשפורק 218b, 221b. אקלידס 10b.
 אריסטו 12a.
 ר' אשר ב"ר יחיאל 218b, 219a, 221b, 223ab, 224a.
 ר' בחיי בר אשר 222b.
 ר' בחיי בן פקודה 220b, 229b.
 בטולימוס התוכן 83a.
 ר' ביבי הלוי 206a.
 ר' בנימין דנבארה (הנוסע) 219a.
 ר' ברוך מגרמישא 220b, 221b.
 ר' ברוך ב"ר יצחק אלבאליה 213b.
 ר' ברוך כהן צדק 205b.
 גיאון די שיביליאי 224b.
 גלינוס הרופא 198b.
 ר' גרשום מאור הגולה 84b, 85a, 217a, 218a.
 ר' גרשום ב"ר שלמה 223b, 224b.
 ר' דוד אבודרהם 224.
 ר' דוד ב"ר אברהם בן הרמב"ם 219b, 88b.
 ר' דוד בן זכאי 206b.
 ר' דוד ב"ר יוסף קמחי 219b, 220b, 225a.
 ר' דוד הכהן 222a.
 ר' דוד דפאן קורפו באוילה 89a, 96a.
 דונש בן לברט הלוי 229b.
 דונש בן תמים 229b.
 ר' דוסא ב"ר סעדיה 207a.
 ר' דוראי בסורא 206a.
 מאיישטרו דיאישמא בשלמנקא 226b.
 ר' האי ב"ר דוד 206b.
 ר' האי בר שרירא גאון 205b, 207ab, 212a, 213a, 217a.
 רב הונא ב"ר יוסף 205a.
 ר' הונא הלוי ב"ר יצחק 206a.
 ר' הילאי גאון 206b.
 ר' הילאי הלוי ראש ישיבה 205a.
 השאם המלך 210b.
 דון וידאל בן בנשת 226a.
 דון וידאל די טולושא 225a.
 ר' זרחיה הלוי בעל המאור 85a, 217ab, 218a, 221a.
 זוגמאר 212a.
 ר' חושיאל 209a, 212a.
 ר' חזקיה גאון 209a.
 חייוי אל בלכי 207a.
 ר' חייא בן אל דאודי 209a, 218a.
 ר' חייא ממשן בסורא 205a.
 ר' חיים הכהן 52a.
 ר' חיים אבן מוסא 229b, 230a.
 ר' חיים אחי הרא"ש 223b.
 ר' חיים ב"ר שמואל ב"ר דוד 223a.
 ר' חנינא גאון 205a.
 ר' חנוך הספרדי 209a, 217a.
 ר' חנינאי בר אברהם 206a.

ר' יהושע בן שועיב 220b, 224b.
 ר' יואל הלוי 221b, 222a.
 ר' יום טוב אשבילי 221b, 224a.
 ר' יונה בגירונה 221a, 222a, 223a.
 ר' יונה אחר 222a.
 ר' יוסף די אוילה 89a.
 ר' יונתן הכהן בלוניל 54a, 85a, 217b, 220a, 221a.
 ר' יוסף אלבו 226a.
 ר' יוסף בן בנשת 226a.
 ר' יוסף גאון בסורא 205a.
 ר' יוסף אבן גיקיטילא 224a.
 ר' יוסף הנשיא בגראנטה 215b, 229b.
 השר דון יוסף דיאיסיגה 224a.
 ר' יוסף ב"ר חייא 206a.
 ר' יוסף טוב עלם 217b.
 ר' יוסף ב"ר טודרוס הלוי בטלאבירה 89b, 96a.
 ר' יוסף ב"ר יהודה 206a.
 ר' יוסף בר יעקב בן סהל 213a, 216b.
 ר' יוסף בן יצחק בן אביתור 210a.
 ר' יוסף הלוי הנגיד ב"ר שמואל 209a, 211b, 229b.
 ר' יוסף בן מאיר הלוי בן מיגאש 213b, 218a, 219a, 221a, 229a.
 ר' יוסף הנשיא ב"ר מאיר שרתמוקש 213b, רעי 216b.
 ר' יוסף בן מיגאש 211b, (ועי' לעיל יוסף בן מאיר).
 ר' יוסף בר מרדכי גאון 207a.
 ר' יוסף בן עקנין 213b, 219b.
 ר' יוסף פורת 218b.
 ר' יוסף הנשיא בן אל פרוגה 215a.
 ר' יוסף בן פלאט 220b.

ר' חנניה גאון 207a.
 ר' חנניה ב"ר משרשיה 206a.
 ר' חננאל איש רומי 218a.
 ר' חסדאי הזקן 225a.
 ר' חסדאי הנשיא ב"ר יצחק 207a, 210a, 214b, 216a.
 ר' חסדאי בר נסים 225a.
 ר' חסדאי קרישקש 225a.
 מר חפץ 213b.
 ר' טודרוס הלוי 221b, 222b.
 ר' טודרוס הנשיא בנרבונה 84b.
 יאשיה בן זכאי 207a.
 ר' ידעיה הברדשי 223a.
 ר' יהודאי גאון 205a.
 ר' יהודאי גאון בפומבדיתא 205b.
 ר' יהודה בן השר אשר בטוליטולה 51b, 222b, 225ab.
 ר' יהודה בן הרא"ש 222a, 224ab.
 ר' יהודה בן בלעם 229b.
 ר' יהודה ב"ר ברזילי אלברגלוני 217b.
 ר' יהודה בר דוד חיוג 216a.
 ר' יהודה החסיד 221b.
 ר' יהודה אלהריזי 219b, 229b.
 ר' יהודה בר יצחק מפריש 220a.
 ר' יהודה הלוי הפייטן 205a, 216b, 217b, 218a, 219a.
 ר' יהודה בר משה הכהן 222a.
 ר' יהודה בר משה בנרבונה 84b.
 ר' יהודה בר נתן (ריב"ן) 218a.
 ר' יהודה אבן עזרא בגרנטה 215b.
 ר' יהודה אבי אביו של ר' שרירא גאון 206a, 207a.
 ר' יהודה בן תבון 220b.

- ר' יוסף בן צדיק 213a, 216b, 220b, 229b.
 ר' יוסף קמחי 224b.
 ר' יוסף בר רבי 206a.
 ר' יוסף בן שושן 229b.
 ר' יוסף בר רב שילא 206a.
 ר' יוסף בן שם טוב 226a.
 ר' יחיאל אביו של הרא"ש 222b.
 ר' יחיאל בן הרא"ש 223b.
 ר' יחיאל מפאריש 222b, 223a.
 ר' ינאי הפייטן 218a.
 מר יונקא בסורא 205a.
 ר' יעקב גאון בסורא 206b.
 ר' יעקב בן גו' 210b.
 ר' יעקב בן גיקטילא 222a.
 ר' יעקב בעל הטורים 51b, 222a, 224a.
 ר' יעקב ב"ר יום טוב פועל 224b.
 ר' יעקב בר יקיר 217a.
 ר' יעקב בר מרדכי גאון 206b.
 ר' יעקב תלמיד ר' משה די ליאון 89b.
 ר' יעקב גאון בר משה בנרבונה 84b.
 ר' יעקב מן נהר פקוד 157a, 205a.
 ר' יעקב ב"ר נסים מקירואן 212a.
 ר' יעקב מקורבייל 221b.
 ר' יעקב קנאפנטון 226b.
 ר' יצחק בר אבא מרי בעל העיטור 220b.
 ר' יצחק אבוהב 226a.
 ר' יצחק ב"ר אברהם (ריב"א) 217b.
 ר' יצחק בר אשיא 206b.
 ר' יצחק הבחור 218b.
 ר' יצחק בר ברוך 212b, 217b.
 ר' יצחק בן גיקטילא 229b.
 ר' יצחק הנשיא בגראנטה 215b.
 ר' יצחק בר דוד אלקורטובי 229b.
 ר' יצחק בעל החוטם בקורבייל 222b.
 ר' יצחק בר חייא 206a.
 ר' יצחק הזקן רבו של רש"י 217a.
 ר' יצחק הזקן ב"ר שמואל (ר"י) 218b.
 ר' יצחק ב"ר יהודה בן גיאיות 212a, 214a, 216b, 217b, 229b.
 ר' יצחק ב"ר יהודה רבו של רש"י 217a.
 ר' יצחק ב"ר יעקב בן אלבאליה 212b.
 ר' יצחק בר יעקב אלפאסי 213ab, 214a, 217b, 229b.
 ר' יצחק ישראלי 182a, 221b, 223b.
 ר' יצחק הלוי ב"ר זרחיה 221a.
 ר' יצחק אבן לטיף 223b, 229b.
 ר' יצחק בן ליאון 211b, 226a.
 ר' יצחק ב"ר מאיר (ריב"ם) 218a.
 ר' יצחק בנרבונה 85a.
 ר' יצחק בן סיד חזן טוליטולה 221b.
 ר' יצחק בן עזרא 229b.
 ר' יצחק דמן עכו 88b, 95a, 219b.
 ר' יצחק בן צחין 51b.
 ר' יצחק קאנפסטון 224a, 226ab.
 ר' יצחק קרדנאל 219a.
 ר' יצחק בר ראובן אלברגלוני 213a, 219b, 229b.
 ר' יצחק בן שושן 225a.
 ר' יצחק ב"ר שלמה ן צהולה 222b.
 ר' יצחק שפרוט 224b.
 ר' יצחק ב"ר ששת 225a.
 ר' ירוחם 222b, 224a.
 ר' ישעיה הלוי בר אבא 206a.
 ר' ישראל בן ישראל 224a.
 ר' יששכר ב"ר יקותיאל הלוי 224a.
 ר' כהן צדק 205a.
 ר' כהן צדק בן אסומאי 206b.

- ר' משה בן גיקטילא 229b.
 ר' משה בר הלל 220b.
 ר' משה ב"ר חנוך 209a.
 ר' משה ב"ר טוררוס 84b.
 ר' משה ב"ר יהודה 85a, 217b.
 ר' משה ב"ר יוסף בן מרון הלוי 85a, 214b, 217a.
 ר' משה ב"ר יעקבן עזרא 216h, 217b.
 ר' משה הכהן (רמ"ך) 220b.
 ר' משה הכהן מטורדוי ליינש 225a.
 ר' משה כהן בן קטליאס 216a.
 ר' משה די ליאון 88b, 95a, 222b.
 ר' משה ב"ר מיימון (רמב"ם) 218b, 219a, 220b, 221a.
 ר' משה הנשיא בגראנטה 215b.
 ר' משה העניו 85a.
 ר' משה מקוצי 218b, 221b.
 ר' משה ב"ר שלמה הריין בן פורמש 212a.
 ר' משה בן תבון 219b.
 ר' משולם ב"ר יעקב 85a, 217b.
 ר' משולם ב"ר קלונימוס 218a.
 ר' מתתיהו 225a.
 ר' מתתיהו גאון 206b.
 ר' נחמיה גאון 207a.
 ר' נחמיה בגראנטה 211b.
 ר' נחשון ב"ר צרוק 206b.
 ר' נטרונאי 205b.
 ר' נטרונאי ב"ר מארי 206b.
 ר' נסים ב"ר אברהם 87b.
 ר' נסים ב"ר יעקב שאהון 212a, 217a, 230b.
 ר' נסים ב"ר ראובן 222a, 223a, 225a.
 ר' נתן בעל הערוך 217ab, 219a.
 ר' נתן דיין בקורטובה 209b.
- ר' כלב תלמיד הרמב"ם 218b.
 ר' ליאון בגירונה 221a.
 ר' לוי בן גרשום 221b, 223ab, 224b.
 ר' לוי בן שאול אלקורטובי 229b.
 דון מאיר אלגואריש 225b.
 ר' מאיר בן ביבש 212b.
 ר' מאיר ב"ר יוסף בנרבונה 214b.
 ר' מאיר ב"ר יצחק בנרבונה 85a.
 ר' מאיר הכהן בנרבונה 222a.
 ר' מאיר הלוי ב"ר טודרוס 220a, 221b, 222b.
 ר' מאיר הלוי בן מיגאש 213b; בן בנו: 214a, 219a.
 ר' מאיר ב"ר שמואל אבי ר"ת 85a.
 ר' מאיר מרוטנבורג 219a, 223a.
 ר' מארי הכהן 205b.
 ר' מבשר הכהן 207a.
 ר' מיימון אביו של הרמב"ם 219a.
 ר' מיימון ב"ר סעריה 225a.
 ר' מכיר מנרבונה 84b.
 ר' מלכיה הכהן בסורא 206a.
 ר' מלכיה גאון השני 206b.
 ר' מנחם הארוך 226a.
 ר' מנחם בן זרח 224b.
 ר' מנחם בר יוסף גאון 206b.
 מנחם בן סרוק 229b.
 ר' מנשה גאון 206a.
 ר' מנשה ב"ר יוסף 206a.
 אל מעלמא 215a, 216b.
 ר' מרי הלוי בר משרשיה 206a.
 ר' מרינוס בן גנאח 216a.
 ר' מרדכי בן הלל 221b, 223b.
 ר' מרדכי הכהן 206a.
 ר' משה הדרשן בנרבונה 84b, 217ab.

- ר' שלמה ב"ר דוד הנשיא 219b.
 ר' שלמה בן טוארת 224a.
 ר' שלמה בר יוסף בן עמיאל 222a.
 ר' שלמה ב"ר יצחק (רש"י) 85a, 217b.
 ר' שלמה בר מאיר 220b.
 ר' שלמה מנרבונה 85a, 217b.
 ר' שלמה ב"ר עלי משוריא 222a.
 ר' שלמה בן בנו של ר' שמשון 222b.
 ר' שלמה בן שושן 229b.
 ר' שלמה ב"ר שמעון דוראן 218a, 225a, 224a.
 ר' שמואל מאייבר"א 218b.
 ר' שמואל גאון 205a.
 ר' שמואל אברבנאל 224b.
 ר' שמואל בלאנסי 226a.
 ר' שמואל ב"ר דוד 85a.
 ר' שמואל זכות 223a.
 ר' שמואל בן חפני גאון 209a, 217a.
 ר' שמואל ב"ר יאשיה מפיץ 210a.
 ר' שמואל ב"ר יהודה בן תבון 219b, 220b.
 ר' שמואל הלוי 224a.
 ר' שמואל ב"ר מאיר (רשב"ם) 85a, 218a.
 ר' שמואל ב"ר מרי גאון 205a.
 ר' שמואל ב"ר משה 85a.
 ר' שמואל הנגיד בן גיקטילא 211a, 229b, 216a.
 ר' שמואל הספרדי ב"ר יצחק 221a.
 ר' שמואל סרס"א 226a.
 ר' שמחה מויטרי 217b.
 ר' שם טוב די ליאון 222b.
 ר' שם טוב ב"ר שם טוב 226a.
 ר' שמעון אחי הריצב"א 221a.
 ר' שמשון ב"ר צדוק 223b.
- אב סולימאן נ' מהגר 229b.
 ר' סעדיה גאון 206b, 212b.
 ר' עמרם בר שישנא 206b.
 ענן מבית צור 205b.
 ר' עזריה בן ר' יהוסף הלוי הנגיד 213a.
 דון פידרו 224a.
 פילאגה אשת ר' חנוך 210a.
 ר' פלטוי גאון 206a.
 אל פרגא 215a.
 ר' פריגורס 212b.
 ר' פרץ 223a.
 ר' פרץ הכהן 225a.
 ר' צמח ב"ר חייא 206b.
 ר' צמח ב"ר פלטוי 206b, 229a.
 קונסטנטין 200a.
 ר' קימוי ב"ר אשי גאון 206b.
 ר' קימוי ב"ר אחינאי 207a.
 ר' קלונימוס 221a.
 ר' קלונימוס הגדול 84b.
 ר' קלונימוס מרומי 217a, 218a.
 קרלוס המלך 84b.
 ר' ראובן ב"ר נסים 225a.
 רבא ב"ר נטרונאי 205a.
 רבה בר אמי גאון 206b.
 ר' שאול הכהן 221a.
 ר' שלמה בן אדרת (רשב"א) 87b, 219b, 222ab, 223a.
 ר' שלמה ב"ר אברהם ממונטפסליר 221a.
 ר' שלמה בנבנשת בנרבונה 85a.
 ר' שלמה בן גבירול 216b, 217ab, 219ab, 229b.

ר' שמעון ב"ר אברהם 218b, 221b.	ר' שמעון ב"ר צמח דוראן 223b.
רשב"א בעל התוספות 218b.	224b, 225ab, 227b.
ר' שמעון ב"ר יצחק ב"ר ר' יקותיאל	ר' שמעון מקוצי 212b.
223b, 218b.	ר' שמעון קיירא 205a.
ר' שמעון מקוצי 218b.	ר' שמעי' תלמידו של רש"י 217b.
ר' תם מארליינש 221a.	ר' שמריה ב"ר אלחנן 209a.
ר' תם מרומרוג 85a, 214b, 218a.	ר' שר שלום גאון 206b.
בן אל תראס 215a.	ר' שרירא גאון 207a.

ב. שמות ערים.

בונילייא דילא שיירא 51b.	אבילה 89a, 220a.
בוצרה 207a.	איטליא 84b, 221b, 225a.
בורגוש 220a, 225b.	אינגליטירא 221b.
בינאבינטו 221a.	איסטירגא 221a.
בנאגה 212b.	אישביליא 89a, 212b, 224a, 225a.
ברגלונה 213a, 222a, 213a, 225a.	אישטילא 88b.
גבע ראקה 215a.	אלבה 221a.
גצביאה 210a.	אלבירה 212b.
גראנארדלייא 221a.	אלגזייר 225a, 227b.
גרנאטה 209a, 211a, 215b, 226b.	אליסאנה 212ab, 213ab.
דאניה 213a.	אלכסנדריא 209b.
דמשק 69b, 210a.	אל מהדיה 212a, 215a.
הר הזתים 215a.	אלקלעא 226b.
הר הכרמל 218b.	אלקנטי 88b.
והראן 225a, 227a.	אפריקא 209ab, 212a, 214b, 223b.
ולארדוליד 88b.	ארבלא 89a.
זהרא 210a.	ארגון 88b, 220a, 221a, 225b.
טולטולה 51b, 89b, 211a, 214ab.	ארץ ישראל 88b.
215b, 220ab, 221b, 222a, 224a.	אשכנז 87b, 214b, 223b.
225a.	אשקילה 211b.
טוריו 221a.	באלינסיא 217b, 221b.
טורקיאה 227a.	בדרש 223a, 220b.
טלאבירה 89b.	בוגיאה 215b, 220b, 225a, 227b.

- פאס 227a.
 פולין 214b.
 פורטוגאל 51b, 223a.
 פיניאפייל 224a, 226b.
 פיץ 210a.
 פרפיניאן 224b, 225a.
 צפת 219a.
 צרפת 223a וכו'.
 קולוניה 87b.
 קורטובא 209a, 211a, 212b, 213ab, 217b.
 קושטנטינא 6b, 214b, 225a, 226b.
 קטלוניא 88b.
 קירואן 209b, 212a.
 קלהורה 218a.
 קלסאנא 212b.
 קלעה חמאר 212a.
 קשטיליא 209a, 215a, 221a, 223a, 224ab.
 רומא 227a.
 רומניא 7b.
 רומרוג 218b.
 שוריא 226a.
 שיזיליא 223a, 227a.
 שיפולבינה 226b.
 שלב 214a.
 שלמנקא 88a, 221a, 230a.
 שנער 213a, 214b.
 שקביא 222a.
 תאחרת 214b.
 תוניס 215b, 225a, 226b.
 תנגה 215a.
- טריווש 218b.
 טרילינגוס 115b.
 ירושלים 211b, 212a, 215b, 218b.
 220a, 221a.
 כבול בארץ ישראל 218a.
 לארדה 87b.
 לומברדיה 214b.
 לזניל 54a, 218a.
 ליאון 221.
 לירדא 225a.
 מאלקה 217b, 227a.
 מארדה 212b.
 מונצא 222a.
 מונטייל 224a, 227a.
 מיורקא 221a, 227a.
 מינורקא 227a.
 מערב 209a.
 מצרים 212a, 214b.
 מרבילא 227a.
 נבארה 227b.
 ניגרו פונטי 226b.
 נרבונה 84b.
 סבדת 221a.
 סבתא 225b.
 סגלמאסה 210b.
 סלא 214b.
 סמורה 221a.
 ספסחין 209a.
 סקיליא 214b.
 סרדיניא 223a.
 סרקוסטא 209a, 211a, 217b.
 עכו 88b, 222b.

ג. מפתח ספרים.

- אבודרהם 224a.
 אבן בוחן 224b.
 אגרת רב דוסא 207a.
 אגרת תחיית המתים 219b.
 אוהב משפט 225b.
 אור ה' 225a.
 אוהרות 84b, 213a, 219b.
 אמונה רמה 220a.
 אמונות ודעות 207a.
 ארחות חיים 224a.
 הבהיר 19a, 73b.
 בחיי על התורה 222b.
 בן פורתא 225a.
 הגלוי 207a.
 דברי הימים לר' יצחק דמן עכו 88b.
 דברי הימים וכו' 222a.
 דרך אמונה 226b.
 דרשות חומש להרמב"ם 220a.
 דרשות הר"ן 225a.
 הלכות גדולות 205a, 219b, 221b.
 הלכות פסוקות 205b.
 הלכות הרי"ף 213b, 217b.
 הלל"י 220b.
 השגות הרמב"ן 221a.
 ס' ההשלמה 221b.
 זוהר 45a, 56b, 79a, 88b, 95a, 222b, 224b.
 ס' הזכות 221a.
 חובת הלבבות 220b.
 חוקת הריינין 224b.
 חוקות השמים 225b.
 חידושי הריטב"א 221b.
- חידושי הרמב"ן 221a.
 חידושי הר"ן 225a.
 חידושי הרשב"א 223a.
 חידושי ר' שלמה ב"ר עלי 222a.
 טורים 224a.
 יסוד עולם 223b, 224a.
 ס' יצירה 56b.
 ירושלמי 151b, 214b.
 ס' הישר 218b.
 ס' הכבוד 220a.
 כוזרי 205a, 217ab.
 כריתות 218b, 223b.
 לחות הככבים 221b.
 ס' המאור 217b, 218a, 221a.
 מאמר על היחוד 220a.
 מגיד משנה 225a.
 מגילת סתרים 412a, 213b, 230b.
 מגילת תענית 19a, 65b, 212a.
 מגן אבות 225b.
 ס' המדות 225b.
 מורה נבוכים 219b.
 מחזור ויטרי 217b.
 מחזיק הבדק 221b.
 מישרים 222b, 223b, 224a.
 מכילתא 30b, 134b.
 מכלול 225a.
 מכלל יופי 226a.
 מלחמות 221a.
 מלחמות ה' 224b.
 מנהיג 221b.
 מסעות ר' בנימין 219a.
 ס' מצות גדול 218b, 221b.

- פי' רש"י 85a.
 פי' רשב"ם 218ab.
 פי' התורה ואיוב להרמב"ן 221a.
 פי' תנ"ך לר' סעדיה 207a.
 פי' התורה לר' יוסף קמחי 224b.
 פי' התלמוד לר"ח 217a.
 פי' התלמוד לר"י בן מיגאש 218a.
 פי' התלמוד לרמ"ה 222a.
 פי' התלמוד לרשב"א 222a.
 פי' התלמוד ערבית 210a.
 פי' התפלות 224a.
 פסקי הרא"ש 223b.
 פסקי רב חסדאי 225a.
 פרדס לרש"י 217b.
 צדה לדרך 224b.
 צרור החיים 223a.
 צרור הכסף 223a.
 ס' הקבלה להראב"ד 220a.
 ס' הקבלה לר' יצחק דמן עכו 88b.
 ס' הקבלה לר' שם טוב 226a.
 קופת הרוכלים 212b, 217b.
 קיצור ספר התרומות 224a.
 רוקח 221b.
 שאלתות 205a.
 ס' השבועות 207b, 217a.
 שולחן של ארבע 221a.
 שחיטות אלדד הדני 407b.
 ס' השם 218a.
 שערי שבועות 213a.
 שער השמים 223b, 224b.
 תולדות אדם וחוה 222b, 224a.
 תוספות 218b, 221b.
 תוס' הרא"ש 223b.
 תורת האדם 221a.
 ס' המצות למר הפך 213b.
 ס' המצות להרמב"ם 219a.
 ס' מצות קטן 222b.
 ס' מצרנות 207b, 217a.
 מקח וממכר 207b, 213a, 217a.
 ס' המקצועות 212a, 217a.
 משכן העדות 222b.
 משל הקדמוני 222b.
 משנה תורה 219b.
 סדר רב עמרם 206b.
 ספרא וספרי 38a, 98b, 197a.
 ספרי ישמעאלים 211a.
 עבודת הקדש 223a.
 עזר האמונה 225a.
 העיטור 220b.
 עליות יבמות 222b.
 עמודי גולה 222b.
 עקרים 226a.
 העתים 113b, 217b.
 פלאות חכמה 87b.
 פירוש הראב"ע על התורה 218a.
 פי' אגדה לרשב"ן 225a.
 פי' אגרת ר' פרפות 226a.
 פי' אוהרות 225b.
 פי' גמרא להרא"ש 223b.
 פי' רד"ק 225a.
 פי' ס' יחזקאל 65b.
 פי' כתובות ועירובין 213a.
 פי' רלב"ג 224b.
 פי' ס' המדות 226a.
 פי' המשנה להרמב"ם 219ab, 223a.
 פי' פרקי אבות 225a.
 פי' הרי"ף 225a.
 פי' שיר השירים 219b.

תשב"ץ 219a, 223b,	תורת הבית 223a.
תשובות הרא"ש 223b,	ספרי תכונה 217b, 218a, 220a, 222a,
תשובות רבי גרשום מה"ג 217a,	224b.
תשובות הריב"ש 225b,	תלמוד לסדר זרעים וטהרות 218,
תשובות הרמב"ם 219a, 220a,	תקון סופרים 225b.
תשובות הרמב"ן 221b,	תרגום אונקלוס 58b.
תשובות למינים 207a,	תרגום של כתובים 60a.
תשובות הרשב"א 223a,	ס' התרומה 221b.
תשובות תשב"ץ 223b, 225b,	ס' התרומות 221a.

הוספה.

תשלום המאמר הששי מן ספר יוחסין.

ר' שמואל שולם היה מוכרח לקצר את המאמר הששי מספר יוחסין והשמיט מתוכו כמה ענינים הנוגעים בשולטני תוגרמה מחמת אימת המלכות. גם הכתב יד שנדפסה מתוכו הוצאת ס' יוחסין השלם שלפנינו נשמט ממנו סוף המאמר הזה. אך באוקספורד נמצא עוד כתב יד אחד שלא היה ידוע עדיין להר"צ פיליפובסקי המו"ל את התוצאה הראשונה מס' יוחסין השלם ובו נמצא כל המאמר הששי כולו בלי השמטות. כתב יד זה הנכתב בקהירא במצרים בשנת שכ"ד, נרשם ברשימת נייבויער-קוילי בסי' 2798. מתוכו הדפיס הח' נייבויער בספר היובל לרמש"ש ע' 209 והלאה בחלק העברי את סוף המאמר הששי מספר יוחסין עם הערות קצרות וגם כתב עליו מאמר קטן בחלק הלועזי שם ע' 243.

כדי לשכלל את התוצאה החדשה הנוכחית ראיתי להציג פה את התשלום הזה כפי מה שהוציאו לאור הח' נייבויער עם הערותיו.

ר"ת "כ"א" הנמצאים בהערות מוסבים על כ"י אוקספורד קובץ 2202 שנדפס ממנו גוף ההוצאה שלפנינו. ר"ת "כ"ב" כורים על כ"י קוילי קובץ 2798 הנזכר לעיל אשר מתוכו נובע התשלום הזה.

(החלק האחרון)

מן המאמר הששי של ספר יוחסין לר' אברהם זכות)

הוציא לאור ע"פ כת"י

אברהם נייבויער

הזמן העשירי⁽¹⁾. גושטיינו הנער הקיסר שנת תשע"ג⁽²⁾ ומלך י"א שנים. ובשנה ההיא [היתה] מגפה גדולה בכל העולם ויותר לאנשי ליגוריא שהם הגינוביזיש והיו שומעין קולות בלילה בזמן המגפה והיו בלא דעת: תחלת מלכות לונברדיאה שנת תשס"ו: הקיסר הי"ט טיביריו קושטאנטינו שנת תש"ע ומלך ז' שנים: המלך השני⁽³⁾ לקסרים שנת תשע"ז ומלך עשרים

(1) הוצ' פיליפובסקי עמוד 247b.

(2) בכ"א תשס"ג.

(3) בכ"א הכ'.

שנים: גריגוריו הפפא ופי' פי' איוב ספר גדול שנת תשפ"א. ובשנת תשצ"א אמרו הנוצרים שמצאו בגד אחד שעשתה אם אותו האיש לבנה⁽¹⁾ שהיתה בתיבה אחת משיש קרוב לירושלם: ובשנת תשצ"ב נראו אותות גדולות בשמים בגריסייא ואמרו שהורה דת מחמד וראו אש גדול מבריק בקושטאנטינה באויר ונולד נער בן ד' רגלים ונראו על שפת הים שני דגים בצורת אנשים: שנת תשצ"ד מחמד [אמרו הנוצרים] כי אביו היה גינטיל ערבי ואמו יהודית מזרע ישמעאל וכשהיה בן כ"ח שנים עלה חמתו בנוצרים והיה חכם בכל הדתות ושחיברו עמו הספר שעשה ג' אנשים שירגו אסאנו⁽²⁾ נוצרי מרומה שבראשונה היה דורש דת הנוצרים בתצרים ואחר זה חזר עמו וכן יהודי אחד חכם ובן⁽³⁾ יוחנן אנטיוכו ואמרו שחיה ל"ד שנים ומת בשנת תרל"ב למנין הנוצרים אבל בלוחות מונין *עשרה שנים⁽⁴⁾ קודם (יום המלחמה (מנין הנר): פוקא המלך הכ"א שנת תשצ"ז⁽⁵⁾ ומלך י"ג שנים: *הקיסר הכ"ב בשנת תת"י⁽⁶⁾ ומלך כ"ז שנים: בשנת תת"ד⁽⁷⁾ שהוא שנת תרט"ו לנוצרים מת אישדרו הגמון⁽⁸⁾ שיביליאי שנקרא אישפלינסי בלטין שביליאי והוא תלמיד גריגוריו הפפא. וזה עשה ספרים ותכונה וטיאולגיא⁽⁹⁾ וקושומוגרופיה ודברי הימים מאדם הראשון עד זמנו. וזה האיש הוא שידע בתכונה מה שעתיד להיות עד יותר מתת"ק שנה והוא בזמן מחומד⁽¹⁰⁾ ומת י"ז שנים קודם למחומד [ואז בזה הזמן מלך ספרד מלך להגודוש עשה בכח ליהודים שיחזרו נצרים בזמן אינודרו כאשר כתוב בדברי ימים מפפא]: הקיסר הכ"ג⁽¹¹⁾ שנת תתל"ז. ומלך שני שנים: קושטנטיין הקיסר הכ"ד שנת תתל"ט ומלך כ"ז שנים. ובשנת תתמ"ד⁽¹²⁾ באו הישמעאלים לאלסכנדריאה ולקחו קצת אפריקא ולקחו לאי רודוש ואי קולוש⁽¹³⁾ ולקחו מכל זה תשעים גמלים (מזהב) ושלחום לאלסכנדריא ובאו גם כן לשיוזיליא והשחיתו [בה] הרבה מקומות. והרגו אז הישמעאלים בנוצרים ק"נ⁽¹⁴⁾ אלף איש. ואז בקרוב נכנסו לספרד ונצחו לגודוש שבספרד והשחיתו [ל]ספרד. אבל [אני] מצאתי בספרד שנכנסו הישמעאלים בספרד⁽¹⁵⁾ שנת תרע"ב⁽¹⁶⁾. למנין הנוצרים: *הקיסר הכ"ה מלך ששה חדשים: קושטנטינו קיסר הכ"ו משנת תתס"ח ומלך י"ז שנים⁽¹⁷⁾. בשנת תתע"ג נראה קומיטא וכן רעמים ומים שלא נשמעו בעולם⁽¹⁸⁾ [כמהם]. ומיד באה מגפה גדולה שנחרבה פאביאה⁽¹⁹⁾. תחלת מלכות האונגרוש שנת תת"פ⁽²⁰⁾: *הקיסר הכ"ז שנת תתפ"ה ומלך עשר שנים: הקיסר הכ"ח בשנת

(1) בכ"ב לבנו. (2) בכ"א ארינו. (3) בכ"א וכן. (4) בכ"א ו' שנה.
 (5) בכ"א תשצ"ג. (6) בכ"א קיסר כ"ב בשנת ת"ח. (7) בכ"א תשי"ד.
 (8) בכ"ב אנמן. (9) בכ"ב וסומולוגיא. (10) בכ"א כתוב תמיד: מחמד.
 (11) הוצ' פליטובסקי עמוד 248a. (12) בכ"א תתל"ד. (13) בכ"א קולוטי.
 (14) בכ"א ק"נ. (15) בכ"א שם. (16) בכ"א תשי"י. (17) בכ"א ב' קסרים.
 (18) בכ"ב מעולם. (19) כ"ב בב' הכ"י. (20) בכ"א תת"ך.

תתצ"ה ומלך ג' שנים: טיביריו קיסר הכ"ט שנת צ"ח ומלך ז' שנים. ואחר
 חזר הקיסר הכ"ז בשנת תתק"ה ומלך ששה שנים⁴. תחלת דוקיט מוניסייא
 בשנת תתק"ה²: הקיסר השלשים בקושטאנטינה בשנת תתק"ט ומלך שנה:
 הקיסר הל"א ושמז אגשטיוש בשנת תתק"א ומלך ג' שנים: הקיסר הל"ב
 שנת תתק"ד ומלך שנה: הקיסר הל"ג שמו ליאון ומלך כ"ד שנים בשנת
 תתקט"ו: בשנת תתקכ"ו³ היתה מגפה בקושטאנטינופלא ומתו שלש מאות
 אלף איש ואז צרו על קושטאנטינה הישמעאלים וזה היה כי מארקו מארטילו
 בצרפת הרג מהישמעאלים ש"ס אלף ואז צרו הנשארים לקושטאנטינופלה
 ג' שנים. ואחר זה עזבו מצור הציר משום הקור והרעב. ואז הלכו הישמעאלים
 לאונגריאה⁴. ובשנה הזאת נראו קומיטאש שנים בחדש אינירו האחת לפני
 השמש והשנית אחר השמש ט"ו יום: *קושטאנטינו הקיסר הל"ד ומלך ל"ג
 שנים בשנת תתקל"ט⁵. תחלת מלכות תורקוש והם גוג ומגוג והם אשר
 הסגרים אלסכנדר בצפון אחר ההרים כאשר כתב אגושתינ. ואחר זה יצאו
 בקפודסיא⁶ אשר היא בין ארץ ישראל ותורקיא. ומלכותם התחיל שנת
 תתקנ"ו⁷ בשנת ע"ב⁸ הקיסר הל"ה ומלך ה' שנים ואשתו [היתה] יפה
 מאד. ואחר שמת בעלה מלכה היא עשרה שנים עם בנה הקטון. וכשהיה
 בן ה' שנים נפרד מאמו: הקיסר הל"ו שנת ע"ז⁹ ומלך עשרה שנים.
 ה'¹⁰ עם אמו וה' שנים לבדו. בשנת ע"ז אמרו הנוצרים כי יהודי אחד בארם
 שהיא שיריאה¹¹ שהכה ברומח בצורת א"ה¹² בחמה [גדולה] (שנת צ"ה)
 ואמרו שנשפך דם הרבה מהצורה וזה שקר. *פאילו איש תוריקו שנת צ"ה¹³
 רולדאן הגבור בצרפת. ומת במלחמת הגשקוניש ויש אומרים שמת בצמא
 שנת צ"ה¹⁴: *הקיסר הל"ז בשנת צ"ו ומלך ט' שנים¹⁵:

הזמן ה"א שנת ששה אלף ליצירה שהוא כפי האמת ד' אלפי ותקס"א
 ליצירה שהוא שנת ת"ת לנוצרים המלך¹⁶ *קארלוש הגדול¹⁷ בצרפת. *הקיסר
 המ' שנת ו' אלף ועשרים ומלך ט' שנים¹⁸. בשנת שש אלף ול"א היה ברד
 ואבנים גדולות [נפל] מן השמים עד כי אבן אחת מהם ארכה י"ב רגלים
 והרגה אנשים הרבה¹⁹. ובשנת ל"ב באו הישמעאלים מספרד וגזלו למדינות
 איטלייא. וכן בשיזילייא גזלו לפלירמו: *הקיסר המ"א בשנת ל"ב ומלך ט"ו
 שנים²⁰. ובשנת²¹ ת'תנ"ח לנוצרים היתה אשה אחת מאינגאלטירה שלמדה

1 בכ"א ד' קסרים אחרים. 2 נשתרבע בכ"א. 3 בכ"א תתק"ט. 4 בכ"ב מאוגריאה. 5 בכ"א קיסר אחר. 6 בכ"א בקפודקיא. 7 בכ"א תתקנ"ז. 8 חסר בכ"א. 9 בכ"א תתקע"ז. 10 חסר בכ"א. 11 בכ"ב השיריאה. 12 אותו האיש. 13 חסר בכ"א. 14 כ"א כ"ה. 15 בכ"א קיסר אחר. 16 הוצ' פיליפובסקי עמוד 248b. 17 בכ"א הגדול קארלוש. 18 בכ"א בשנת ל"ח ולי"ט ומ'. 19 הוצ' פיליפובסקי נכנס פה מאמר השייך לסוף עמוד 250b. ע"י לקמן ע' XLIV הערה 8. 20 חסר בכ"א. 21 פיליפובסקי ע' 249a.

חכמה באתינש ובאה לרומא בצורת איש והיתה פפא שני שנים וה' חדשים ונתעברה *מהאיש אשר על ביתה⁽¹⁾ וילדה בשוק כשהיתה הולכת מביתה ומתה או ולכן הרין שלהם כשהיה פפא אוחו איש אחד בביצים שלו לראות אם הוא זכר⁽²⁾ ובשנת *ששה אלפי* וס"ב היה בכרשניה שהיא בלונברדיאה יורד דם⁽³⁾ ומן השמים ג' ימים וג' לילות ובשנת ס"ג היה באיטליא ארבה שלא היה כמוהו משש כנפים. ונתילד אז מגפה גדולה ונהר דומא נתגדל כי החריב רוב הבתים של דומא [עד] שחשבו שהיה מבוול: *הקיסר המ"ג שנת ע' ומלך י"ד שנים⁽⁴⁾. בשנת ס"ח לקחו הישמעאלים לקריטא שהיא קנדייא⁽⁵⁾ וכן לכל מדינות איטלייא אשר על שפת הים גזלו ואז נתקבצו כל הנוצדים והשליכום מאיטלייא ומשיוזלייא והרגו הרבה בהם. בשנת צ"ב אמרו כי *נדאה מיכאל המלאך⁽⁶⁾ בפולייא בהר אחד ובעבור זה הנוצרים עושים שנ⁽⁷⁾ מיכאל בכ"ט משיטינברי: *הקיסר המ"ה בשנת ק"ב ומלך שתי שנים⁽⁸⁾. בשנת ק"ג עברו הישמעאלים שבאפריקיא לשיוזלייא ולפולייא ולקחו ארצות ולקחו מקנה רב. ואחר זה נתקבצו הנוצרים ולקחו השלל. בשנת קל"א יצא דם ממעיין אחד מגינובא והיה סימן רע [להם] כי בשנה ההיא באו הישמעאלים לגינובא⁽⁹⁾ ולתושכנה ולפלודינסייא והרגו כולם⁽¹⁰⁾ ולקחו נשיהם ובניהם בשבי בספינות. וקצת מהגינובישיש שהיו אויבים⁽¹¹⁾ או על פישא שמעו הרבד הזה [ובאו] ונלחמו עם הישמעאלים והצילו נשיהם ובניהם מיד הישמעאלים. ובשנת קל"ז נראה בשמש ימים הרבה כמו דם ואז היו מתים בניסייא האנשים פתאום: *הקיסר המ"ז בשנת ק"ם ומלך עשר שנים בקושטנטינופלה⁽¹²⁾:

הזמן הי"ב תחלת זמן הקסרים באשכנו בשנת ק"ס⁽¹³⁾ כי בראשונה היו קיסרים מהצרפתים ולונברדוש חוץ מקיסר קושטנטינה *הקיסר המ"ח מקושטנטינה בשנת ק"ס'ח ומלך ו' שנים: הקיסר המ"ט שנת ק'ע'ה ומלך עם אחיו⁽¹⁴⁾ ובשנת ק"פ'א⁽¹⁵⁾ נראה קומיטא כצורת כוכב *זוה הורה מיד באיטלייא רעב ומגפה. וכן רעש הארץ בפוליא⁽¹⁶⁾. בשנת ק'צ'ה' היה קומיטא וכן אותיות גדולות ורעש מדינות שנפלו הבתים. שנת⁽¹⁷⁾ ד"יא' שהוא אלף וי"ב לנוצרים נדאה בלבנה כמו דם והיה רעש הארץ ונפל להב⁽¹⁸⁾ מן השמים והים⁽¹⁹⁾ עבר מגבולו הנהוג והשקיע ארצות והיה רעב גדול ומגפה גדולה פתאום. ואז ברצפת חזר מעיין אחד כלו דם שהורה כל זה. ובזאת השנה

(1) בכ"א ממדינה שלה. (2) בכ"א מוסיף: שמה גואנה. (3) בכ"א דם ואש.
 (4) חסר בכ"א. (5) בכ"ב קפדייא. (6) בכ"א מלאך אחד שמו מיכאל (7) בכ"א אר.
 (8) חסר בכ"א. (9) חסר בכ"א. (10) בכ"א לרוב בהם. (11) בכ"ב בים. (12) חסר בכ"א. (13) בכ"א קס. (14) חסר בכ"א. (15) בכ"א קפ'ה. (16) בכ"א: זוה הורה שנת התקפ"ח לנוצרים בס"ו לאינדרו ב"י שעות קודם חצי היום במצרים נגדל עלי בן רצואן שפי' חליקוב וספרי גולינס (17) הוצ' פיליפוסקי ע' 249b. (18) בכ"א להם. (19) בכ"ב והיה.

באו לירושלם הטורקוש והישמעאלים והרסו קבר אותו האיש מהנוצרים ובזו אותו בחוזק *הישמעאלים עד כי בשנת אלף ומי"ט לנוצרים בא הקיסר מקושטאנטינופלה ולקחה מהישמעאלים וחזרו לבנות בית תפלת הנוצרים⁽¹⁾: תחלת דוקי דמילאן שנת רכ"ב. בשנת רל"ז היה גידו אשר לימד הניגון באצבעות: שנת רנ"ה קיסר קושטאנטיני ומלך ט"ו שנים ואז הישמעאלים לקחו לקושטאנטינופלי ולמלכות יון. בשנת רנ"ט נולד מוסטרו⁽²⁾ ר"ל משונה בצורתו שהיה לו שני ראשים וארבע זרועות⁽³⁾ וכולו כפול עד הטבור. ומהטבור ולמטה היה אחר ואוכל ושוחק ומדבר. והיה שוחק הפנים הא' ובשעה עצמה בוכה בפנים השניים והיה אוכל בשני פיות. והיה כל המזון בא למקום אחד. ואחר זמן מת האחד מהם. והשני חיה ג' שנים אחריו ומפני הסרחון והכברות מהראש והגוף שמת הקודם מת השני. כבר הזכירו רז"ל במס' מנחות בזמנם שקרה זה שנולד בשני ראשים והיה בכור וחייבוהו עשר שקלים לכהן. בשנת רס"ד היה רעב ומגפה בכל העולם. אלבתי הרופא הגדול ערבי שהעתיק ספרי גילינוס בשנת רס"ט. יצחק היהודי *בן מירן⁽⁴⁾ בן שלמה הרופא הגדול שעשה *הרפואות והמאכלים לקדחות⁽⁵⁾ (יצחק) היה בשנת רס"ט. בשנת רפ"א⁽⁶⁾ נשלם שני סבובים שכל סיבוב⁽⁷⁾ תקלי"ב שנים שהוא סיבוב מחזורים מי"ט עם מחזורים כ"ח. ובוה הזמן חוזרים הפשקואש והקוארישמאש (וכל) ימי החדשים וההתחלה היה משנת ט"ו לטיבירי שיואר עד זה השנה שהם אלף וס"ד שנים. אבל אני מניתי שהם מאז עד זה השנה אלף ונ"ב (שנים). ובזאת השנה שנת רפ"א הלכו הויניסיאנוס עם הגינובישוש ואנשי פוליא במאתים ספינות על ירושלם ולקחה. ובשנת רפ"ד נעשו אותות [ומופתים כי] העופות [ה]בייתיים כמו התרנגולים נעשו כמו חיות השרה והלכו לשדות⁽⁸⁾ והדגים מהים ומהנהרות מתו רובם. והיה רעש בשיזיליאי כי סראגוסה נהרסה עם כל הבתים ובית⁽⁹⁾ תפלתם נפלה ומתו כל הגלחים חוץ משנים. ובשנת⁽¹⁰⁾ רצ"ה לקחו הצרפתים ירושלם וכן ששה שנים קודם זה אמרו שלקחה גם כן. ובשנת רצ"ט מלך בירושלם מלך נוצרים ולקח [ל]אשקלון ויפה ורומילא ולקח זהב הרבה מהם. וכן כתב רבי חייא הספרדי שהיה זה בזמנו ואמר⁽¹¹⁾ ששנת רצ"ח מצאו הרומח באנטוכיא⁽¹¹⁾ שהכו בה לאותו האיש מהנוצרים: *ובשנת *שש אלף ושלש מאות שהוא שנת⁽¹²⁾ אלף וק"א לנוצרים באו הישמעאלים ועשו מלחמה עם הנוצרים והרגו הרבה *מהנוצרים על⁽¹³⁾ ירושלם. בשנת ו' אלף וש"ד בתחלת הקוארישמא נראה

(1) בכ"א בשינויים. (2) בכ"א מונשטרו. (3) בכ"א אצבעות. (4) בכ"א בנימיראן.

(5) בכ"ב הרפוא והמאכלים וקדחות. (6) בכ"ב ר"פ"ט. (7) בכ"ב סביבות. (8) בכ"א לשדה.

(9) בכ"א ובתי. (10) הוצו פיליפובסקי ע' 250a. (11) חסר בכ"א. (12) בכ"א ובשנת.

(13) בכ"א מהם עד.

כוכב מאיר כ"ה יום ואחר זה (בסוף הקוארישמה) יום ה' דילה סינה⁽¹⁾ נראו שני לבנות בבקר אחת במערב ואחת במזרח. גם בשלמנאק בזמני נראה קשת שעשה היהח כמו השמש ואמרו כי בכל י"ט שנים יקרה זה שני פעמים. ובשנת ש"ה הלכו הגינובישיש *ולקחו לטריבוליס⁽²⁾ דישוריאה ושיזאריה⁽³⁾ וגיביל והרסו אותם ולקחום מיד הישמעאלים *והרגו הרבה מהישמעאלים⁽⁴⁾. ונתנו אלה המדינות למלך ירשלם שהיה [בזמן ההוא] נוצרי. ואז הביאו משם קערה מאישמיראלדה ממדגלית ששמה ממון גדול לגינובה והיא שם עד היום [הזה]. וכן אמרו שהביאו [שם] אז האפר מיוחנן המטביל שנשרף גופו ודאשו ברומא. בשנת שי"ג היה דם יורד כמו גשם באמצע גוניו. בשנת שי"ד היה מלחמה גדולה על יפו [בים] מישמעאל[לים] והנוצרים ולקחו הנוצרים ליפו ונתנוהו למלך ירושלם. והלכו לטירו שהיא צור המעטירה שקרובה לירושלם ולצידון. ואז הדוקי מויניסיאנוס מפני חמת שהיה לו מקיסר קונשטאנטינוס⁽⁵⁾ לקח לרודש וגזל להם וכן לשיאו *ולשמו ולאמיטילין⁽⁶⁾ וגזלם ולקח אז למודון⁽⁷⁾ ונתנה לביניסיאנוס. בשנת שי"ז⁽⁸⁾ נולד חזיר שהיה לו פני אדם יוכן אפרוח נולד⁽⁹⁾ בארבע רגלים והיה החורף קר מאד והיה רעב ומגפה וכן (מגפה) בבהמות ובעופות שנלחמו אלה עם אלה ורעשה אז הארץ באיטליא ארבעים יום ונעתקה עיר אחת ממקומה למקום אחר: בשנת ש"ל מלך פולקו הנוצרי בירושלם ומלך י"א שנים והלך לפרס ונלחם עם חתורקוש והרג ג' אלף והביא שבויים ג' אלף. ואחר זה זה המלך נפל מעל סוסו ומת. בשנת⁽¹⁰⁾ של"ד חום⁽¹¹⁾ גדול עד⁽¹²⁾ שיבשו האילנות. ונבקע⁽¹³⁾ הארץ באיטליא ויצא⁽¹⁴⁾ אש מלמטה⁽¹⁵⁾. ומיד היה מגפה גדולה אז. בשנת של"ט במישפוטמייא שהיא ארם נהריים בעיר אחת שנקרא אידישא והיהודים קורין לה ערק⁽¹⁶⁾. ולקחה התורקוש והרגו כל הנוצרים. וזאת המדינה היא ראגיש ששלח טוביא וכי' ככתוב בספרו: בשנת ש"מ מלך בלדין הנוצרי בירושלם כ"ד שנים ולקח לאשקלון ובנה לעזה וזה נלחם עם התורקוש והרג מהם ה' אלף וכן עשה עם אומות אחרות מלחמה עד דמשק. ובשנת שמי"ח נתן רשות הקיסר מאשכנז לגינובישיש שיעשו מטבע על שמו ובזאת השנה הלכו הגינובישיש עם דוקי די ברצילונה על אלמידיאה ונלחמו עם התורקוש והישמעאלים והרגו כ'⁽¹⁷⁾ אלף ישמעאלים והביאו עשרה אלפים שבויים וגזלו המדינה. אבן סינא האישבילי הרופא הגדול אבועלי שמו והיה [רופא] מלך

(1) בכ"א מינא. (2) בכ"א נמצאה השמטה. (3) בכ"א ושיזאריאה. (4) חסר בכ"א.
 (5) בכ"ב קונשטנטינוס. (6) בכ"א ילטמו ולאמיטלא. (7) בכ"א למון. (8) בכ"א שג"ד.
 (9) בכ"א וגיב אמרו שנולדה אפרוח. (10) בהוצ' פילי ע' 250b. (11) בכ"א אמר הכת.
 (12) חסר בכ"א. (13) בכ"א ושיבקע. (14) בכ"א ושיצא. (15) בכ"א מוסיף: וכן היה.
 (16) בכ"א ערוק. (17) בכ"א צ'.

ביטאנייא ורופא אחד נתן לו סם המות בעבור קנאה והוא ידע זה וקודם שמת הרג לרופא שנתן לו הסם⁽¹⁾ וזה בן סינא היה בשנת שמי"ח וכתב ספרים רבים באלהיות וכתוב ה' ספרים ברפואה. וכן בזה השנה נרשד הפלוסוף קומינטאדור מספרי ארסטו והוא קורטובי ועשה ספר נכבד וגדול מאד בתכונה והוא נכבד מאד בין התוכנים וכן עשה ספרים אחרים בתכונה⁽²⁾. אלזוהרי הרופא הגדול גם כן אז. בשנת שצ"ב⁽³⁾ אחר שהלך מלך אלפונשו מלך ספרד לירושלם כשחזר לביתו מיד (מת. ובנו) שנטוש נעשה מלך. ומיד פירנדו אחיו מלך. וכשהלך לישמעאלים מת ומלך אלפונשו בנו: שנת שני"ז התחיל עם אחד בצרפת בין ההרים אמונה חדשה עד היום לפרות ולרבות וליקח נשי רעיהם ואין להם שום תורה⁽⁴⁾. ואז יוקים⁽⁵⁾ גלח אחד עשה פוקליש⁽⁶⁾ שהוא ספר חלומות בקוצר (מ)ספר יוחנן אבארגילישטא⁽⁷⁾: בשנת שס"ה מלך מלך נוצרי בירושלם ומלך י"ב שנים. ובשנת שע"א נלחמו הישמעאלים בירושלם ואחר זה מלכו במצרים: ובשנת שע"ב נראו שלשה צורות כל אחת כמו השמש במערב באוטוברי ואחר זה נתראו⁽⁸⁾ שלשה לבנות והיה רעש הארץ שנשקעו הרבה מדינות בשוריאה שהיא ארם ושילסיא⁽⁹⁾ קרוב לארץ ישראל ומת עם רב מהישמעאלים⁽¹⁰⁾. שנת שע"ב⁽¹¹⁾ רעשה הארץ באנטוכיא ותרבוליס משוריאה ודמשק שנשקעו בתים. ואז מדינת קטאנייא שהיה בשיוזיליאי [נבקע] ומתו עשרים אלף [איש]. וכן גדל אז הים בשיוזיליאי ומתו חמשה אלף איש. וכן באיטלייא נפל ברד גדול כמו ביצת אווז. *בשנת שע"ז מלך מלך נוצרי בירושלם ומלך ששה שנים והיה מצורע ונלחם עם הישמעאלים⁽¹²⁾ בשנת שפ"ג לקחו הישמעאלים לירושלם באחרונה מהנוצרים ושלחום *לנוצרים מירושלם⁽¹³⁾ עם ממונם ובראשונה היה ביד הנוצרים פ"ט שנים ונלקחה ביום שני לאוטוברי והלכו משם הנוצרים לטירו שהיא צור ולאסכנדריאה ולאנטוכיא וגם באו לשיוזיליאי והרסו כל בתי ע"ז וקנפנש ר"ל הקשקויליש שנותן קולות אבל בית המקדש של שלמה לא הרסו. תחלת מלכות גיפליי⁽¹⁴⁾ שהיא קברום⁽¹⁵⁾ בערבי שנת שצ"ד:

הזמן השלשה עשר. שנת ת"א עשו בצרפת קיסר תחלת מלכות תרטריאה שהיא מהטאמורלאן⁽¹⁶⁾ המלך הגדול בשנת ת"ב. בשנת ת"ח⁽¹⁷⁾ היו הקדשים הכומרים פראנסישקו איטלינו ודומיניגו ספרדי ועשו בתי פרישות הנוצרים מהם. בשנת תי"ב⁽¹⁸⁾ הלך מלך אפריקא נגד⁽¹⁹⁾ טליטלה ונלחם עליה

1) בכ"א סם המות. 2) בכ"ב מתכונה. 3) בכ"א שני"ב. 4) בכ"א דת. 5) בכ"א יוקום. 6) בכ"א פיקליש. 7) שם: אבני גילישת. 8) פה נפסק בהוצ' פילי. 9) ההמשך לזה בא עם ע' 248b שורה ה'. ע' לעיל ע' XL הערה ה'. 10) חסר בכ"א. 11) חסר שם. 12) בכ"א שפי"ב. 13) חסר שם. 14) בכ"א גופרי. 15) בכ"א קבריס. 16) בכ"א מהטבור לאיון. 17) בכ"א ת"ה. 18) בכ"א ת"ב. 19) בכ"ב ער.

ולא יכלו לה כי נתקבצו מלכי הנוצרים ונלחמו עמו. בשנת תי"ח בא בן שולטן ממצרים על ירושלים וצר עליה והרס כל המדינה והרס בתי טעותם חוץ ממקדש שלמה ובקשו הנוצרים ממנו במקומו גדול ורינטה שלא יהרוס קבר אותו האיש. בשנת תכ"ז היה רעש הארץ ובצד פריגה גדל הים ומתו יותר ממאה אלפי איש ואז ברר גדול בצרפת שהרג ה' אלף איש. בשנת תנ"א היה אישקוטו שעשה ספרים הרבה. ואז גם כן גידובונטו⁽¹⁾ שעשה ספרי משפטי התכונה חכם גדול כמו נביא במשפטים. אבל בספרד היה חכם גדול כמו נביא במשפטים שמו גאון גיל כמוהו לא היה לפניו ולא אחריו עד זה הזמן⁽²⁾. בשנת תנ"ג באו הערביים על ירושלים והדסו קבר אותו האיש ובזו אותו. בשנת תנ"ח עשו מלחמה הגינובישיש עם הויניסיאנוש על ענין מדינת טולומדיי וטירו שהיא צור בארץ ישראל י"היו בהם הגינובישיש בטולומדיי והויניסיאנוש בטירו ואז לקחו הגינובישיש לקנדיא מיד הויניסיאנוש. בשנת תס"ס לקחו למדינת שיאו הגינובישיש. בשנת תס"ב נדאה קומיטא ד"ל כוכבא דשביט ג' חדשים ובסוף הג' חדשים מה הפפא שהוא הפיפוד. ועד שנת אלף ותק"ג לנוצרים היו מנין הפיפודים שהם הפאפס לנוצרים מומן אותו האיש רכ"ב פאפאש. אלבירטו מאנו חכם גדול בעיר פאריש ועשה ספרים הרבה בשנת תס"ג. בשנת תס"ז באו הישמעאלים כאפריקא לספרד ועשו מלחמה עם הנוצרים. תומאש תלמיד אלבידטו מאנו וזה נקרא טומאש די אקנו ועשה ספרים הרבה בדתם ובפילוסופיית והביא ראינות מספר המורה מהרמב"ם. בשנת תע"ב ויכוח הפפא בדת עם היונים. ובה השנה הוא די דוכו קיסר שהיה מנגד למלך דון גואן די קאשטיליא ואז זה הקיסר עשה עם המלך צרפת שילכו על ירושלים וגם הלך להלחם עם מלך בוהימיא. בשנת תפ"ה היה כי בן קארליש מלך אראגון נתפש בפוליא והיתה שיוזיליא מלכותו וזאת שיוזיליא היתה בימים קדמונים מחוברת עם פולייא באיטיליא שנקרא גם כן שיוזיליא ובאו גלי הים והפרידוה. בשנת תפ"ב נולד נער בעל שער וצרפנים גדולות כמו דוב. וזה הנער ילדה אותו בת אחי אביו מהפפא ובעבור קלון זה חתך ומחק כל הצורות מדובים שהיו בביתו מאותות המשפחה מהדובים. וגם נלכד אז דג אחד ביכ פניו⁽³⁾ צורת אריה וקולו כקול אדם. ואז היה רופא גדול בפלורנסיא כמו אבוקרט והוא פירש הרפואה מאבוקרט. בשנת תפ"ד מלחמת הפישאנוש עם הגינובישיש ונצחו לגינובישיש במילונה אי אחת אצל פישא. ואחר זה נצחו הגינובישיש להם ומתו מהפישאנוש י"ו אלף איש. בשנת תפ"ט נלכדה תרבוליש די שוריאה שלקחה הנוצרים וגם לקחו לבירות. בשנת תצ"ו נלחמו הגינובישיש עם הפישאנוש. בשנת ו' אלף ות"ק שהוא אלף וש"א לנוצרים נראו קומיטאש

(1) בכי"א גירי בונטו. (2) מכאן ואילך חסר בכי"א. (3) בכי"ב צורת אריה פניו.

עם קולות גדולות שנפלו במים ביום שלשים לנוביינברי והורו מלחמות. בשנת תק"א גואן אישקוטו שעשה ספרים. בשנת תק"ד נחלף הפפא שהיה ברומא לאויניון וגם אחר זה עד תשלום יותר ממאה שנה בשני כתות. תחלת המאיסטרי ברודש והפריאוריט בארץ הנוצרים מרודאש בשנת תק"ז. ובראשונה היה רודש ביד הישמעאלים והתורקושי. בשנת תק"יב נראו ג' לבנות וכן קומיטא מצד צפון בסוף מזל בתולה ג' חדשים ובחדש נוביימברי מת פילפי מלך צרפת. ניקולאו דילירא כומר מפראנסישקו והיה בויכוח עם היהודים והוא פירש כל הכ"ד ספרי הקדש וגם עדותם החרשה. ואמרו שהיה יהו"י בראשונה. והיה בשנת תקי"ט שיסמא בנוצרים שהוא כמו מינות בדתם על קריאת הפפא בשנת תקכ"ג. תחלת התורקושי ר"ל בזאת המשפחה מהמלכים מאוקטו מאנו בני טומין בשנת תקל"ג והוא לא היה ממשפחת המלוכה ונתחבר עם גנבים ועם גזלנים. ולקח התורקיאיה וגדיסייא. ובשנת תק"מב היה בפלורינוסייא פראסישקו פיטראטה חכם גדול בחכמות. ובשנת תק"מו עלה אבק מהארץ באויר ונפלו בהמות מהארץ לים שנתעפש האויר והיה מגפה גדולה בכל העולם. ובשנת תק"מז שהוא שנת אלף ושמ"ח לנוצרים שרפו¹) כל היהודים מאשכנז שהקימו עליהם עדות שקר שהשליכו סם המות בבורות ובשנה ההיא היתה מגפה גדולה בכל העולם וזה הענין כבר הזכרתי אותו בספר יוחסין שזכרו גידו בספרו שהיה בזמן ההוא שמתו שני שלישי העולם מפני חבור הג' עליונים שצ"ם במזל דלי שהוא צורת אדם והיו קמים על היהודים בחנם. בשנת תק"מט קומיטא בצפון בדיזיינברי וכמו עץ דולק באש היה ואז נלחמו הויניסייאנוס עם הגינובישיש ואז לקחו לגיאו מיד הויניסייאנוס. וכן נראה אז להב אש בשמים וירד מטה ברעש גדול בשנת תקנ"ה רעש הארץ בספרד. ובפרט בשיביליא ובקורטובה שנפלו הבתים והרג עם רב. ובשנת תקנ"ט מלחמות הגינובישיש עם ויניסייאנוס ואראגוניזיש וקיסר קושטאנטינופלה. בשנת תקס"ג נשתעבדו הפישאנוש לפלורינוסייא.

הזמן הארבעה עשר. בשנת תקע"ד גואן בוקאסיו פלורינוטין שעשה ספרים. בשנת תקע"ו נתחלף לרומא הפפא שהיה באויניון קודם לזה ואז (היתה) שיסמא בנוצרים כמו מינות. ובזה היו עד ל"ט שנה שהיה פפא באויניון ופפא אחר ברומא. אימיטילין שהיא כמו חמשים מילין מעיר שיאו היה אז ביד הגינובישיש. והיה בידם תשעים שנה עד שלקחה התוגר אחר שלקח קושטאנטינופלא. פְּרִיבִּיִּסְיִנְצִי צורר היהודים והיה מבאלינסיא דורש כנגד היהודים משנת תקצ"ו. ובשנת אלף ותנ"ה לנוצרים הכניסו הפפא בענין הקדשים. ובשנת ו' אלף ותקצ"ט יובל ברומא ואז

(1) צ"ל גרשו.

מגפה גדולה ובפלוריאנטיא מתו ל"ו אלף איש. ובשנת ו' אלף ותר"א שהוא שנת אלף ות"י לנוצרים בא טאבורלאן מלך תארטאלוש ועבר נהר פרת בארבע מאות אלף איש רוכבי סוסים ושש מאות אלף איש רגלי ולקח מלכיות גדולות בארץ ישראל ויצא הטורקו נגדו והרג במחנהו מאתים אלפי איש ועוד תפש לטאבורלאן והביאו בכבלי זהב והטבורלאן היה דומה בתוקפו לאניבאל. בשנת ו' אלף ותכ"ד לקחו בירונה שהיא בלונבארדיאה הוינסינוש וכן היתה אז פישא משועבדת לוינסייאנוס. ופישא היא מדלי לדעת ן עזרא. וכן פדואה לקחו הוינסייאנוס בשנת תר"ה. ובשנת ו' אלף ותרג"ג קם פפא ברומא וקמו עליו הרומיים וברח. ואז גם כן קם פפא אחר ואחר כן הלך לארגון. בשנת ו' אלף ותרי"ב מלכה אשה בנפוליש ונשא אח"כ עם צרפתי ומלכה כ"א שנה והשליכה לבעלה. ואז בא המלך אלפונשו מלך ארגון כי אז נתחלק המלכות וזה המלך בן המלך דון פיראנדו מלך אראגון. וזה דון אלפונשו היה אח המלך דון גואן מלך נאבארה ואראגון אביו של זה המלך פיראנדו מלך קאשטיליא שהוא בזה הזמן מי שעשה גרוש ספרד. בשנת תרכ"א טבע בנהר ונחנק זקנו של זה הדוקי די מילאן שהוא חבוש עתה ביד מלך צרפת. בשנת תרכ"ב מלך האחרון לניפלי ומלך ל"ד שנים. בשנת תרכ"ו לקחו הוינסייאנוס לכרישא בלונבארדיאה. ובשנת תרכ"ז גדל נהר טיברי ועשה נזק גדול ברומא וכן קרה זה בשנת תע"ד לנוצרים והיה אז מגפה. ובשנת תרכ"ז היה מינות בבוהימא שהיו אומרים שמותר לקחת כל אשה ושלא יהיה לכומרים שום ממון ואפילו להגמונים. ובשנת תרל"ד גלות המלך אלפונשו די אראגון ביד הגינובישיש הוא שלקח נפוליש. ושלחו לנפוליש ואז קונסילו די באשיליא רוצה לומר מקום העצה וזה היה באשכנז. והלך הפפא שם. ואז היה שיסמא שרצה דוקי די שיבוויא להיות פפא. בשנת תרל"ח היה ויכוח היונים עם הרומיים על ענין העוגה אם יהיה חמץ ומצה והיונים אומרים חמץ ונתפשרו שיעשו בין חמץ ומצה. וגם ויכוח על הרוח שהיונים אומרים שבא מן האב ולא מן הבן והרומיים אומרים שבא משניהם. אשרינו ישראל שאין לנו אלא אל אחד שהוא בראנו: בשנת אלף ות"מ מת מלך פיראנדו מלך אראגון ושיזיליא וסירדיניא. ומלך כ"א שנים והוא היה בן המלך דון גואן די קאשטיליא שמת מנפילת סוס ואחיו של זה פיראנדו היה המלך דון אינריק מלך קאשטיליא שמת בקצרו שנים. וזה המלך פיראנדו נכנס לפרנס קאשטיליא בעוד שגדל בן המלך אינריקי וכשמת מלך אראגון בלא בנים שלחו בעבור פיראנדו להיות מלך. ובשנת אלף ות"ב התחיל למלוך באי באליאריש הוא מיוזקא ומינורקא ובארגון ולושיטאנייא וזה אינו אמת כי לושיטנייא היא פורטוגאל. בשנת תמ"ח היה לקות השמש בכ"ט לאגוסתו

בחצי היום ואז היו מלחמות באינגלאטירא וצדפת ואיטליא. ומשם ועד שני שנים היתה מגפה גדולה ורעש הארץ. שנת אלף ות"נ לנוצרים יובל. שנת אלף תנ"ג הסימן בת ארום בכ"ט במאיו נלכדה קושטאנטינופלה העיר הגדולה ראש מלכות יון והיתה במצור חמשים יום ולכדה התוגר הגדול מחמד בני טומי ואז מלך מלך פרס אצל הטורקיא ומלך ל"ה שנים. בשנת אלף ותנ"ה מת מלך אלפונשו שלקח לנפוליש והניח לאחיו המלך דון גואן לאראגון לשיזיליא ולבנו שהיה מפלגש הניח לנפולש ושמו פיתרו כשם זקנו והמלך דון גואן די אראגון מלך כ"ד שנים וזה ברח מקשטיליא כשהיה המלחמה באולמידו. בשנת אלף ותמ"ה לנוצרים כ"ב יום למאיו וברח לאראגון. ואז ברח עמו האלמיראנטי מקשטיליא ונתן למלך בתו שהיה אלמון והוליד ממנה בשנת ג"ב לנוצרים י' למארסו בחצי היום זה המלך פידאנדו שהוא מלך ספרד ושיזיליא שמת אחיו קבלוש¹) הגדול שהיה למלך מאשה אחרת. ובשנת תנ"ד מת מלך קשטיליא דון גואן ומלך דון אינריקי בנו עשרים שנה. מלך פרס ומדי וארמיניא שמלך בשנת תנ"ד עשה מלחמות גדולות עם הטורקו אחד שלקח ניגרה פונטי שעשה שלום עם הפפא ועם הויניסיאנוס. וכדי שלא יבוא התורקו להלחם עם הנוצרים עשה מלחמה ושלח בנו התורקו ונלחם עמו כי לקח מדינה אחת מהתורקו ונצח לבן התוגר וכששמע זה התוגר היה לו כעס גדול ושלח לו כיון שהיו מאמונה אחת שיעזרהו ולא רצה ואז הלך בחיל גדול נגדו. ומלך פרס היה עם ש"נ אלף רוכבי סוסים בין ההרים. ואז התורקו חנה מחנהו קרוב לו עם הרבה בלאסטרדות עם האש ברגע אחד על הפרסיים ומיד חזרו כל הסוסים לברוח ואז הרג לבן מלך פרס והרג כל מחנהו כי לא נשאר כי אם ו' אלף וממחנה התורקו נשאר ארבעים אלף ונצח התורקו המלחמה בכבוד גדול. בשנת אלף ותנ"ה לנוצרים בי"א ג'וניו לקח התורקו לניגרא פונטי מהויניסיאנוס ועשה בהם נקמה גדולה ובשנה היא בבדישא בלונברדיא ילדה אשה כלב אחד ואשה אחרת בפביא ילדה חתול אחד ואז בשנה היא ט"ז לאגושתו שני שעות קודם בא השמש היה רעש הארץ גדול וכן נפל ברד גדול כמו ביצי יענה ובכ"ד אגושתו יום שבת שנת ע"א לקח מלך פורטוגאל טאנגאר וארוזיליא ממלכות פיס מירי הישמעאלים. בשנת ע"ב לנוצרים [נראה] קומיטא כ"ב דיאנירו מגוון אש ושערות בו במזל מאזנים ועבר לצד צפון ועבר כל המזלות בשמונים יום. ורע שאמר ארסטו כי זמן הקצר לקומיטא הוא שבעה ימים והאדוך שמונים יום ומיד אחר זה נראה קומיטא אחרת במזל טלה וזנבה לצד מזרח ובשנה הנמשכת לה יובש ורעב ומגפה ומלחמה. בשנת תע"ד נולד מושטרו בבירונה בראש אחד שני גופים ושני

(1) כן הוא בכ"י.

איברי הערוה וארבע זרועות והשנים היו חזקים והשנים היו חלשים והשני גופות היו מחוברין בטבור. ואביו ואמו היו מוליכין אותו להראותו ומרויחין ממון רב. בשנת ע"ה הקימו עדות שקר על היהודים במדינה אחת מאיטליא שהרגו לנער אחד גוי שמו שימון לאכול הדם עם המצה בליל פסח והרגו לכל היהודים השם ינקום נקמתם וכן כמו זה במדינה אחרת ונשרפו ג' יהודים בויניסייא ובזאת השנה לקח התורקו למדינת קפא שהיא בצפון הטורקיאיה בים הגדול מיד הגינובישיש. ובשנה קודם שהיא שנת ע"ד שלחו אנשי קנדייא לתורקו שיבא ולא עלה בידם כי באו ויניסייאנוס והרגו הרבה מהם. גראנדה אמרו שנקרא כן על שם כי הוא היה המקום הראשון שנמצא בו הגראנה לצבוע בה הקרמיו ושמה בראשונה ביטיס. מלך פרס בן המלך החזק בשנת אלף ותע"ה והוא מלך הפרטוש ופרס ומדי ומישפוטמיא וארמינייא. בשנת ע"ח בגוליו לקות שמש גדול ואז מגפה גדולה באיטלייא. בשנת ע"ט צרו על רודש הטורקוש ג' חדשים ולא יכלו לה. בשנת ת"פ לקחו טורקוש לאוטוראטו במלכות נפוליש. ובשנת פ"א היה רצון הטורקו לילך למצרים ונתן לו רופא אחד סם המות והיה בן ג"ח שנים ומלך בן כ"ד שנים. ובשנת אלף ותפ"ב לקחו לאלחמא במלכות גראנאדא ומאז התחילה המלחמה בין ישמעאל ואדום עשרה שנים. שנת תפ"ז י"ח אגושתו נלכדה מלאגה. בשנת תצ"ב יום ראשון אינירו נכבשה גראנדה ובסוף גוליו הסמוך היה גירוש היהודים מקאשטילייא ואראגון וסיזילייא וסירדינייא. ובזאת השנה הכה בחרב איש אחד למלך קשטילייא בצואר בברצילונה והיה קרוב למות. בשנת תצ"ד י"ב לאינירו ד' שעות מהלילה רעש הארץ גדול בספרד ואפריקה. בשנת תצ"ה לנוצרים באה מכה ממכות מצרים בכל העולם מכאב הפרקים מקור גדול וליחה רעה ונולד בכל הגוף בוכאש ר"ל צמחים בכל הגוף ובפנים שמכסים כל הפנים כמו תאנים שחורות והרבה מתו מזה החולי ואמרו שבא מקושטאנטינה וקורין לו חולי צרפת. ונתפשט קרוב מעשר שנים בכל האומות חוץ מישראל ומתחיל בערוה. ואמרו הנוצרים כי בזמן הפפא די אושדי היה כמו זה החולי בזמן תרט"ו לנוצרים בזמן מחמד והיה החבור אז בעקרב וכן היה בזמננו זה. וגם בשנת צ"ה היה מאדים בתקופת השנה בעקרב מזל הערוה. ובזמן זה הפפא שהיה בזמן מחמד בא רעש הארץ גדול וכן אמרו שריפא מצורע והוא תיקן לנוצרים שלא יתחתן איש עם הפדרינוש כמו שיהיו קרובים. בשנת תצ"ז גירוש היהודים מפורטוגאל ונבארא ואז מת בן מלך קשטילייא בשנת עשרים למולכו שהיה נשוי ומת בשלמנקא ולא נשאר יורש לאביו כי אם בנות. ובשנת צ"ח מתה בת מלך קשטילייא הגדולה שהיתה נשואה עם מלך פורטוגאל ומתה בעת ליתתה. ובשנת ת"ק התחיל התורקו מלחמות עם הויניסייאנוס ולקח לאיליפנט

ובשנת תק"א לקח למודון שהיא על שפת הים נמל גדול והיא עיר חזקה מאד והרג לכולם כמו עשרת אלפים לוחמים וכן לקח אז לקורון ואז באו הפורטוגיזים למארסא כביר מוזהרין ולא יכלו לה ומתו מהם וחזרו בבשת פנים. ואז בשנה ההיא נהרגו שנים או שלשה מלכים במצרים ונהרג עם רב שם. ואז מלך ספרד ומלך צרפת לקחו לנפוליש ולפולייא ולקלאברייא וברח מלך נפוליש והלך לצרפת וקודם זה קודם ו' או שבעה שנים לקח מלך צרפת הקודם לזה לנפוליש ואח"כ הלך לארצו ומת שם וזה האחרון לקח למילאן ראש מלכות לונברדיאה קודם שלקחו לנפוליש וחלקו מלך ספרד ומלך צרפת מלכות נפוליש ואח"כ בשנת תק"ג היה מחלוקת בין השרים שמינו שם שני המלכים במלכות נפוליש ושר ספרד נצח לשד צרפת ונהרגו וכן לצרפתים ולקח כל המלכות מנפוליש כי לא נשאר כי אם עיר אחת גייטא והוא צר עליה בחיל גדול וכן בעבור זה נלחמו שני המלכים בשאלשאש גבול פירפינייאן בין גבול¹) ספרד וצרפת בעבור זה הדבר ונהרגו רבים במלחמה ועדיין מחזיקים בה ולקח לגייטא וכל מלכות נפוליש: חזק ונתחזק כל המיחלים לישועת אלהינו יבא ויגלה ביאת משיחנו במהרה בימינו ונאמר אמן.

נשלם ספר יוחסין ודברי הימים כל מה שעבר בזמנים קדמונים מנסים ונפלאות המקום ב"ה יעשה עמנו נסים ונפלאות לטובה להוציאנו מאפילה לאורה ויביא לנו משיח צדקנו ויגאלנו בקרוב אמן וכן יהי רצון חזק ונתחזק והסופר' לא יזק אמן.

(1) בכ"ב גבול בין.

תיקונים למבוא.

- ע' VI שורה 15: וספר זכרון. הוא פירוש על רש"י ואינו בקבלה.
- ע' VII שורה 10: כל הספר וכו'. צ"ל גוף הספר בלי לוחות נדפס ע"י ר"ב כהן.
- שם. שורה 12: הספר כולל וכו'. צ"ל הספר נחלק לשני חלקים לגוף הספר וללוחות. הגוף כולל י"ט פרקים.
- ע' VIII שורה 3: בהוצאה מתוקנה. צ"ל פוטוגרפית.
- שם. אחר שורה 27 יש להוסיף: עור מובאים ממנו חבורים בלשון ספרדי בספרו של קייזרלינג. ביבליוטקה אֶספֶּניולה עיי"ש בערכו.
-

ברכת הטוב תנוח על ראשי החכמים החוקרים שסייעוני
וקדמוני בכמה הערות יקרות ה"ה מר דודי הח' ר"א פריימאן
נ"י בפפ"מ והח' ר"א מרכס נ"י בנייריורק אשר מפיו כתבתי
את התיקונים הרשומים למעלה. תהי משכורתם שלמה מעם ה'.

אלול תרפ"ד. אברהם חיים פריימאן.

הקרמת המעריך :

הסדר בענין ובזמן רבגן סבוראי הואונים לא כתבם בתקנה לכן ראיתי להדפיס זאת החשובה לדב שרירא ו"ל כי הוא היה קרוב להם, ואח"כ אחזור לדברי בעל הסדר בדורות שאחזו הואונים, עכ"ל. וסמאן תראה הקורא כי רש"ש הניח מאמר המחבר ברבגן סבוראי הואונים ולא הדפיסם כלל אמנם הוסף תחתיו תשובות רב שרירא זאן, גם שנה הריב טאר במאמר רברי הימים למלכי העוים, והשמיים כל המאמר בדבר גרש סכור אשר לדעתו היה ללא צורך, אכן הוסף דברים מסופרים אחרים בקורות מלכי ישמעאל אשר מלכו אחר מחמד נביאם, ועד הוסף מאמר אשר העתיק בקצרו מדברי יחזקאל מלאוויזום הכהן, וקראו בשם "יוסף הסין ו' גוריון הכהן נגד אשיון המדקוק אכנהני" כל זה מעשה המסדר הראשון.

ואחריו המסדר השני ר' שמחאל בן ר' יצחק מיהם אשר הדפיס היחסין במהדורא השנייה שנת הש"ם, הוא העתיק כל הרברים כאשר נמצא בדפוס קוסטנטינא, אך השמיש המאמר הנמצא שם בענין חקירת ודרישת ר' יצחק רמן עני מאת ר' משה די ליאון בדבר אמתת הוודר, והוסף המסדר השני הזה ענינים אחרים, כמו מאמר י"ח ממאמר רביעי ליסוד עולם עם הגויות הימ"א, וסדר שלם זוטא ומעט לקוסים אחרים. ועל דבר מהדורא השלישית אן בכלתי להודיע יתרונה או גרעונה משתי המהדורות שלפנינו, מפני כי אינה נמצאת באוצר ספרי, אך האמנתי בראיתי אותה זה שתיים עשרה שנה כי עוד פתוחה היא במהדורא השנייה, וחכמי ומנינו זלאל המה ידע שטר דבר.

עד כה הודיעתי את אשר עשו המסדרים אשר קדמוני, ועתה הנני להשמיץ גם את דרכי את אשר הוספתי ואשר שניתה גם אני, והאת מלאכתי :

(א) שרייתי לנגד תמיד נוסחת ספר יוחסין דפוס קוסטנטינא עם העתקת כ"י אוקספורד, ושקלתי וספרתי מלות שתי ההשקפות האלה לראות ולהשכיל אם עולות בקנה אחד, ואם נמצאתי בנדפס דבר יותר מאשר נמצא בכ"י או אם היה

הנני מקריב לפניך היום קרא נלבד את הספר יוחסין ל' אברהם וכו' ו"ל. ומלאיתי את דברי גם הפעם כאשר דברתי לך בהודעה בראש ספר השנונה דונש. ואחרי כמוני כמוך ידעת כי כבר נדפס הסדר יוחסין פעמים ושלוש, אולי תפסה לך להאמין כי אך במהדורא חדשה לבדה באתי לשניך, הן אני להגיד לך כי לא זאת לבד התנה ספרתי, יען ידעת כי כל מנסוה היא להוציא לאור שלם כתבי יד עתיקים וישנים אשר עוד לא ראו אור, אמנם כל הפצי רשעי היה להקים דברי המחבר ר' אברהם על מהבנתם, ולהראותם לעין השמש כאשר נכתבו בשצם ידו, וע"כ פרסם חשטע ממני את מעשי חובה עלי להודיעך מכל אשר נעשה עם הספר הזה לפני.

כבר נודע כי ספר יוחסין הראשון יצא לאור עולם ע"י החכם הגדול ר' שמחאל שלם ל"ע בעיר קוסטנטינא בשנת שכ"ז, הנה החכם הזה מלא את לבו לשנות מעשה הסדר מהדולת מאמר סדר האמוראים האלה. ולדעתי שתי סבות היו עמו, ראשית נמצאו כי לשון המחבר לא ישר בעיניו, ויאל רש"ש לחקן את דברי המחבר כשריחה לבו, להניעם לחך הקורא והשומע. שנית, כי רוב הדברים אשר העתיק המחבר מספרי התלמוד בבלי וירושלמי ומדרשות נראו בעיני רש"ש ליתר ובבלתי מועיל, ע"כ השמיש הרבה מהם, ואם לא אגום אומר כי השמיש חצוי במאמר האמוראים, אמנם גם זה אמת כי הוסף שמות חכמים רבים יותר מאשר נמצאו בכ"י אוקספורד, וחכן כי בהעתקה אשר היתה לפניו היו כתובים. וכאשר הגיע רש"ש למאמר השני מן האמוראים אשר בו סדרם המתבר למי דוחזקתם זה אחר זה, אמר רש"ש בזה"ל: ה' המדב יספר בעד אשר קצרנו יד מדהיטם כל דברי המחבר במקום הזה למי שהוא לקח כל דברי בעל הדות שלם כמו שהם ותפש עליהם והשם אנה לירינו ספר הקבלה להראב"ד והוא מחדש דשים וייצאיה נמצא כיד כל אדם ולקן אמתנו רובי דברי המחבר ודברי הראב"ד לא לא ודפיסו וכו' עכ"ל. וכן הוסיף להוציל בבואו למאמר רבגן סבוראי הואונים ויאמר: יען בעל

כיד ה' הטובה עלי, ורשמתי במקומות את המסכת ודחף כאשר מצאתי, אבל הדבה מהם הנחתו בלי בקורת, ותקנתים נשי השערתי ועניתי רעתי, ובפרש אלה המאמרים הנעתקים ע"י המחבר מתלמוד ירושלמי, כי אין בביתי ספרי ההלמוד האלה, ולא בכל העדה הגרולה אשר אנכי יושב בקרבה. ואם זלזלה ימצאו איזה שגיאות באלה המאמרים אשר לא צרפתי במצדק אל חסות עלי חסאת קורא נכבד, כי שגיאות כאלה לא מבשתי יצאו כי אם מעללי המעתקים הם, האומנם לדעתי אך מצער הם ונערי יכתבם.

(ה) סדר רבנן סבוראי התאונים אף כי רובו נעתק מספר הקבלה להראב"ד הדפסתי כלו כמו שהוא בנוסח הכ"י, ולהיות השגות וחוסרות המחבר דברי הראב"ד כלן משולבות אשה עם אלוהה, לא רציתי ללכת בעקבות מסדר היוחסין הראשון להפרידן אלה מאלה, ונהסוך הוא כי בכל מקום אשר קצר המחבר את דברי הראב"ד החזרתי הדברים למקומן ככל הנתוב בספר הקבלה דפוס אמסטרדם. גם במאמר דוד הרבנים מלאחי את כל אשר נפקד מקומו בתוך הכ"י מדברי ספר הקבלה, עד כי באמת אוכל להחליש כי במשך דברי המחבר נכנסו גם כל דברי הראב"ד, ויותר הדברים בעניני רורות האחרונים וברברי הימים למלכי הגוים ובענין הוחרר וטאלה שרכתי כמו שהן בכ"י, הכל במשקל ומשורה, גלי חלוף ותמורה. ועל אלה המלים אשר נסתפקתי בקריאתן, ועל אלה אשר תקנתי לפי השערת לבי, עוד ידי נשפיה להוסיף לוח השנייים בסוף הספר כמו שעשיתי בספר הכרעת רבינו חם, למען תודע ותשכיל להבדיל בין נוסחת המעתקים ובין הנוסחא אשר לפניך.

ולא אכחד ממך הקורא כי המאמר הששי שהוא ברברי הימים למלכי הגוים השגיאות בכתב יד רבו עד למריבה, הן בשמות המלכים והן בעניני קורותיהן וסדר זמניהם; ורק מעט מהן תקנתי והשאר הנחתו כמו שהן לסבת חסרון ספרים רבים המצטרפים לענין זה. ועוד להיות המאמר הזה כתוב בקצור גרול לא מצא חן בעיני כל כך להסות את לבי לעמול הרבה בחקונו. בכל זאת לא רציתי להשמיש המאמר הזה בחקונו. ומה שכתבתי למען לא יחסר בו דבר מכל הנמצא בתוך הספר הזה לדעת כל חלוקת הספר למאמרים מעשה ידי הוא, כדי להקל על כל מעיין בתוכו.

משונה מצט בשעמו מאשר הוא בכ"י שפתי לי לחוק להסגיר הדברים הנוספים או המשוונים במסגרו ולסמנם באותיות ר"ק, ר"ל רפוס קוסטנטינא או רפוס קרקאא ושמותי מנהגי זה בכל. מאמר סדר התנאים, כי במאמר שהוא הכ"י ה"ק נמשע שוים המה זאי' בכלל מלבד הברלים וקיים ועיר שם חוצר שם אשר לא יועילו ולא יגרעו, לא כן במאמר סדר האמוראים כי הוא ארוך הרבה מאד מאשר הוא בר"ק, ע"כ הלכתי לרגל הכ"י. ובכל זאת לא נסוגתי אחר מלבק חמיד גם במאמרים המקופעים של הר"ק, ואם בקרבם נגלו לי דברים מוספים או משוונים הנכסחים גם המה על מקומם. גם לא משכתי את ידי מהביא כל הגהות רש"ש מספר יוחסין הראשון, כי כל דבריו נכיים וישרים ונפתחי הדב במשכיות כסח המה.

(ב) הנה המחבר למען הקל על כל מעיין בספרו למצוא שם כל תנא ואמורא במקומו הראוי לו בגללה, השריד בכל אחד משני המאמרים הראשונים שער מיוחד כולל כל השמות ע"פ סדר א"ב, והוא חלק האחרון לסדר התנאים וחלק הראשון לסדר האמוראים. אמנם אחרי לא ראג המחבר כי אם לאות הראשון מכל שם ושם ע"כ יבוא השמות בכל מין מהאל"א בית"א מערבדים הרבה ולא סדרים סדרים, ד"מ ר' חנינא כתב לפני ר' חלפתא, ור' יהושע לפני ר' יהודה, וכהנה למאות. ואני תקנתי את המצוות ותתיי סדר חדש לכלם ע"פ א"ב כמעשה הליקסיקוגראפיה עד כי כל שם ושם יבוא על מקומו בשלום.

(ג) הוספתי על פני כל הספר את ההגהות להחכם המפורסם איש תבונות הרב הגרול רבינו יעקב עמדין ז"ל הסכונה בשם יעב"ץ, פאשר מצאתי נכתבות באצבעותיו על גליון ספר יוחסין רפוס קוסטנטינא השמוין כעת בבית המודרש דעיר לונדון יע"א, ואף כי נתיבתו נרועה מאד וכמעט נסחקה אבדה גל שחורחה עד רומה, בכל זאת סרחתו ויעיניו הרבה להוציא כאור משפכים, ומלבד הערות סתומות המצאות לו שם עוד הוסיף כה וכה שמות תנאים ואמוראים רבים אשר נשמשו מזכרון המחבר, ואני הבאתים בגוף הספר במקומם הראוי להם, ושם החכם יעב"ץ, על פתחם ריבץ.

(ד) רוב מאמרי התלמוד בבלי הנוטרים נשי המחבר השפתי על מקומם בש"ס דפוס זראג, והתאמצתי ליקח איהם משיעות המעתקים

הנמצא בברייתו מוזיאום) ובכתובים אחרים אשר
 לי מתוך ספרי כ"י אוקספורד. ובעזרה'ש עוד אוסף
 מאמרים אחרים יקרים בענין הזה עם הערות
 וחקירות מועילות. וכל אלה יודעו בהלך מיוחד
 וזה שמו אשר אקרא לו חלק שני לספר יוהסין.
 גם אביא בו תולדות ר' אברהם זכות המתבר,
 ומפתח לכל מאמר התלמוד בבלי וירושלמי אשר
 נזכר במשך הספר בלי מקומות רשומות.
 עינבורג ביה חמו שנת ארזי ורבי זרת לפ"ק.

המעריך.

כבר אמרתי כי המאמר נזר אפיון הנמצא
 בספר יוהסין רפוס קוסטנטינא איננו להמחבר ר'
 אברהם זכות כי אם הוספה ממרפיטו ר' שמואל
 שולם. אמנם להיותו העתקה קצרה מאת יוהסין
 אסחתי להעתיקהו בשלימות מתוך יוהסין עוד פעם
 ולהדפיסו בעצמו אחר זמן מה, בצדף חשובת רב
 שרדא גאון אשר נוספה כמו כן מרש"ש הג"ל עם
 כל השינויים הנמצאים בספר חושש מסמונים,
 ובשומר ציון (הנדפס שם על ידי לשי כ"י אחד

תוכן הספר

ר' יצחק דמן עכו בענין מתבר הוזהר דס"ח.
 סדר המלכים אדניי החשמונאים לפי יוסף
 בן טריון. דף צ.
 רוב סדר עולם וזמא דף צא.
 מאמר מספר תחכמוני בשבא השיטנים דצ"ד.
 הסיפור בענין הוזהר כפי שנדפס בקוסטנטינא
 דף צה.
מאמר שני. סדר האמוראים לפי א"ב עד קצ"ו.
 סדר האמוראים לפי זמן חייהם עד דף רח.
מאמר שלישי. רבנן סבוראי הגאונים.
מאמר רביעי. הרבנים שאחרי הגאונים.
מאמר חמישי. דורות האחרונים.
מאמר ששי. דברי הימים למלכי יהודה וישראל
 ויהר הגרים לפי סופרי יון.

מאמר ראשון. כולל בקצור הדורות מהצד
 עד עזרא מרף ראשון עד דף י"א.
 כל סדר התנאים לפי זמני חייהם עד דף נ"ה.
 כל סדר התנאים לפי א"ב עד דף פ'.
 הקורות בענין הנשיאים ואבות ב"ד עד ר' פ"ג.
 מלכות כותבא פ"ג.
 השובת רב שרירא גאון על שאלת מר רב
 יעקב בן מר רב נסים שם.
 ר' מכיר נשלח ממלך בגל לקלוס מלך
 צרפת דף פ"ד.
 רשי, ורבינו שמואל ורבינו חם. ישיבות
 סוריא וסומבדחא. רבינו הקדוש, דף פ"ה.
 בן ספרא וספרים בן יהודה דף פז.
 ב"ד הגדול, מהות הנשמה, חוש השמע.
 ר' נסים בר אברהם ספרדי אשר דברי ברוח
 נבואה. דף פ"ז.
 ר' אברהם דקולניא אשכנזי דף פ"ז.